

VIESTEJÄ VANHEMILLE

Helsinkiläisten 9.luokkalaisten nuorten ajatuksia vanhemmista.

Sosiaalialan koulutusohjelma,
sosionomi
Opinnäytetyö
31.10.2008

Hanna Airikka
Josefina Borchers

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan koulutusohjelma		Sosionomi	
Tekijä/Tekijät			
Airikka, Hanna - Borchers, Josefina			
Työn nimi			
Viestejä vanhemmille. Helsinkiläisten 9.luokkalaisten nuorten ajatuksia vanhemmista.			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Syksy 2008	42+5	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää nuorten näkemyksiä vanhemmista sekä saada nuorten ääni kuuluviin Tukea vanhemmille -nettisivulle tekstien muodossa. Opinnäytetyömme liittyy Mannerheimin lastensuojeluliiton projektiin Vanhemmat ja itsenäistynyt nuori. Projektin päämääränä on tukea 13–18-vuotiaiden lasten tai nuorten vanhempia arjen pulmatilanteissa. Projekti käynnistyi vuonna 2007 ja kestää vuoteen 2009 ja se on jatkoa projektille Joka kodin konstit.</p> <p>Opinnäytetyössämme tarkastelemme mitä eri vanhemmuuden rooleja nuorten teksteistä on löydettävissä ja miten nuoret kuvaavat roolien toteutumista. Tutkimusaineistoksi keräsimme helsinkiläisten 9.luokkalaisten nuorten tekstejä keväällä 2008. Teoriapohjanamme on vanhemmuus, nuoruuden kehitystehtävät, roolit ja vanhemmuuden roolikartta. Haimme vastauksia tyypittelemällä narratiivista aineistoamme. Lopuksi vertailimme teksteistä saatuja rooleja vuonna 1999 kehitettyyn vanhemmuuden roolikartan rooleihin.</p> <p>Analysoimme aineistostamme viisi vanhemmuuden pääroolia: välittäjä, esimerkinantaja, perheenpää, ystävä ja itsenäistäjä. Opinnäytetyössämme on kysymys nuorista ja heidän vanhempiansa välisestä vuorovaikutuksesta, joten tuloksissa ei näy vanhempien rooleja, jotka korostuvat lapsuusiässä. Tutkimustuloksemme poikkeavatkin jossain määrin vanhemmuuden roolikartan rooleista. Ystävän ja itsenäistäjän roolit olivat roolikarttaan nähden uusia. Aineistomme perusteella ei huoltajan roolia ollut nähtävillä. Aineistostamme löytyneille rooleille oli kaikille yhteistä vanhemman ja nuoren yhteinen aika. Nuoret kaipasivat selvästi arkista aikaa yhdessä vanhemman kanssa, eikä niinkään paljon puhuttua laatu-aikaa.</p> <p>Aineistoa kerätessämme pyrimme innostamaan nuoria kirjoittamaan ja samalla vaikuttamaan. Tarkoituksena on, että pätkiä nuorten kirjoittamista teksteistä laitetaan internetiin vanhempien ja alan ammattilaisten nähtäville. Mannerheimin lastensuojeluliitto on myös osoittanut kiinnostustaan käyttää opinnäytetyötämme ideoidessaan Tukea vanhemmille -sivustoa ja tulevia projektejaan. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli myös tarkastella liki kymmenen vuotta vanhaa vanhemmuuden roolikarttaa ja verrata sitä narratiiviseen aineistoomme. Huomattavaa on, että vaikka aineistomme perusteella analysoiduissa rooleissa ja vanhemmuuden roolikartassa oli paljon yhteneväisyyksiä, myös eroavaisuuksia löytyi.</p>			
Avainsanat			
Mannerheimin lastensuojeluliitto, nuoruus, vanhemmuus, rooli, vanhemmuuden roolikartta			

Degree Programme in Social Services		Degree Bachelor of Social Services	
Author/Authors Airikka, Hanna and Borchers, Josefina			
Title Messages to Parents. – Ninth Graders' Thoughts about Their Parents in Helsinki.			
Type of Work Final Project	Date Autumn 2008	Pages 42+5	
<p>ABSTRACT</p> <p>The purpose of this study was to examine teenagers' opinions about their parents. This study was part of the project called Parents and teenagers getting independent, which is a project of the Mannerheim League for Child Welfare. The project focuses on supporting parents who have a child aged 13-18 and especially on communication problems. The project started in 2007 and it is running until 2009. Our study concentrated on finding out thoughts of teenagers about their parents and giving them a voice in that way.</p> <p>As for methods, we collected texts on ninth graders' thoughts about their parents. This happened in the spring of 2008. Our material was narrative. We analysed the material and classified it into five different roles of parenthood. Our point of view was parenthood, developmental missions of youth, role theory and the rolemap of parenthood. In the end we compared our results to the rolemap of parenthood.</p> <p>After analysing the material we found out five headroles of parenthood: mediator, setting an example, head of family, friend, contributor of independence. Our study focused on communication between young people and their parents so the results showed only parents' roles which were emphasized with teenagers. The results were different from the roles in the rolemap of parenthood because the rolemap especially considered childhood. The roles of a friend and a contributor of independence were new compared to the rolemap. A care-giver's role, for example, did not show in our material. On the basis of our material one can see that teenagers missed ordinary time together with their parents, not quality time.</p> <p>Our purpose is to put part of the texts on the website of the Mannerheim League for Child Welfare. The website is for parents and professionals of the social field. The Mannerheim League for Child Welfare is going to use our study to generate the ideas of the website and future projects. The purpose was also to examine the almost ten-year-old rolemap of parenthood and compare it to our narrative material. There were lots of similarities but also a few differences. Young people should be heard more about things that handle them. We hope that this study will be an inspiration to the discussion of teenagers and their parents.</p>			
Keywords Mannerheim League for Child Welfare, youth, parenthood, role, rolemap of parenthood			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTAA	2
2.1	Mannerheimin lastensuojeluliitto	2
2.2	Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projekti	3
2.3	Opinnäytetyömme tavoite	4
3	VANHEMMUUS	5
3.1	Äitiys	7
3.2	Isyys	8
4	NUORUUDEN KEHITYSTEHTÄVÄT	9
4.1	Psyykinen kehitys	11
4.2	Sosiaalinen kehitys	12
4.3	Fyysinen kehitys	13
5	ROOLIT	14
5.1	Rooliteoriaa	14
5.2	Morenon rooliteoria	17
5.3	Vanhemmuuden roolikartta	18
5.3.1	Huoltaja	19
5.3.2	Rakkauden antaja	19
5.3.3	Elämän opettaja	20
5.3.4	Rajojen asettaja	21
5.3.5	Ihmissuhdeosaaja	21
6	TUTKIMUSASETELMA	22
6.1	Tutkimustehtävä	22
6.2	Aineiston kerääminen	22
6.3	Narratiivinen tutkimus	23
6.4	Tyypittely aineiston analyysinä	24

7 VANHEMMUUDEN ROOLIT	25
7.1 Välittäjä	25
7.2 Esimerkinantaja	27
7.3 Perheenpää	28
7.4 Ystävä	30
7.5 Itsenäistäjä	31
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
8.1 Roolien vertailua	34
8.2 Roolien eroavaisuudet	36
9 POHDINTA	37
LÄHTEET	
LIITTEET 1-5	

1 JOHDANTO

Perhettä koskevat puheenvuorot ja uutiset ovat tiedotusvälineissä paljon esillä. On myös väitetty, että elämme parhaillaan perheen aikaa. Suurin osa väestöstä on sitä mieltä, että kotia ja perhettä arvostetaan paljon enemmän kuin 1990-luvun alussa. Perhesuhteet ovat muuttuneet radikaalisti muun modernisoitumisen myötä. Myös kiinnostus perhepolitiikkaa kohtaan on lisääntynyt ja sen tutkiminen vilkastunut. Vaikka kehityssuunta vaikuttaa myönteiseltä, pitää muistaa, että yhteiskunnassa on vallalla perhearvojen lisäksi myös ankara työetiikka. Monet ihmiset ovat ymmällään, kuinka nämä arvot voidaan sovittaa yhteen. (Takala 2005: 7.)

Opinnäytetyömme liittyy Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) projektiin Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori. Projekti toteutetaan vuosina 2007-2009. Se on jatkoa projektille Joka kodin konstit, jonka tarkoituksena oli tukea perheiden itsenäistä selviytymistä arkielämän ongelmista. Kohderyhmänä olivat perheet, joissa oli alle 12-vuotias lapsi. Projektin tuotoksena syntyivät Mannerheimin lastensuojeluliiton kotisivuille Tukea vanhemmille -internetsivut. Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektin tarkoituksena on laajentaa tukimateriaalia niin, että se tukee myös murrosikäisten vanhempia. (Pajamäki-Alasara 2007.)

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Toteutamme opinnäytetyömme osaksi Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektia. Tavoitteenamme on kerätä 9. luokkalaisten tekstejä, joissa he kertovat kokemuksiaan vanhemmista. Päädyimme tähän ikäryhmään, koska heillä on jo taitoja tuottaa kypsää tekstiä varhaisnuoria paremmin. Tutkimme teksteistä minkälaisia rooleja nuoret antavat vanhemmilleen. Peilaamme löytämiämme rooleja vanhemmuuden roolikarttaan etsimällä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Lisäksi luovutamme tekstit MLL:n käyttöön. MLL tulee käyttämään teksteistä pieniä pätkiä Tukea vanhemmille -nettisivuillaan. He käyttävät opinnäytetyötämme myös ideoidessaan jatkossa materiaalia nettisivuille ja tulevia projektejaan.

Aiheemme muotoutui Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektin projektitiimin tarpeista. Projektitiimi halusi saada nuorten äänen kuuluviin Tukea vanhemmille -nettisivustolla, jonka alan ammattilaiset ovat tuottaneet vanhempien tueksi. Kiinnostuimme Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektista sen yhteiskunnallisen ajankohtaisuuden takia. Vanhemmuutta ja nuoruutta on tarkasteltu eri medioissa jatkuvasti viimeisen vuoden aikana. Vanhempien kasvatusrooli on kokenut rajuja muutoksia, joiden vaikutukset näkyvät heidän lapsissaan. Tämän takia halusimme tutkia vanhemmuuden rooleja syvemmin juuri nuorten näkökulmasta.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Suomalaisen lapsuuden ja nuoruuden nykytilasta on käyty viime aikoina vilkasta keskustelua. Sukupolvien suhteet liittyvät keskusteluun olennaisesti – miten sukupolvisuhteet ovat muuttuneet, miten niiden on käymässä ja millaisia niiden tulisi olla. Keskusteluun osallistuu laajasti eri alojen toimijoita ja asiantuntijoita sekä lasten ja nuorten vanhempia. Keskustelua käydään erilaisissa seminaareissa, asiantuntijatapaamisissa, radion ja television ajankohtaisohjelmissa, kotipiirissä ja työpaikoilla. Vaikka keskusteluissa käsitellään nuorten ja lasten elämää, heitä ei kuulla tarpeeksi. (Sankari - Jyrkämä 2005: 161-162.)

Voimakas muutos yhteiskunnassa, varsinkin työttömyyden lisääntymisen sekä palkkatyöhön tulleiden muutosten seurauksena, on nuorten kanssa tehtävän työn merkitys sekä vaativuus lisääntynyt. Nyky-yhteiskunta on muokannut nuorten kehityshaasteita yhä monimutkaisemmiksi. Nuorten parissa tehtävää työtä on kyettävä tekemään tulevaisuudessa entistä yksilöllisemmin nuoren elämänhallinnan sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. (Aaltonen – Ojanen – Vihunen – Vilén 1999: 17.)

Yhteiskunta on mullistunut ja mullistuu edelleen valtavasti. Esimerkiksi tietotekniikan kehittyminen ja globalisoituminen ovat vallallaan olevia ilmiöitä. Jotkut vanhempien hallitsemat taidot ovat vanhentuneita tai niitä ei enää juurikaan tarvita. Lapset opettavat vanhemmilleen nyky-yhteiskunnassa välttämättömiä elämisen taitoja. Pääasiassa perhe ja koulu ovat nuoren tärkeimmät sosiaalistajat, vaikkakin molemmat ovat joutuneet kovien muutospainoiden kohteeksi. 1980-luvun nuorisoa on pidetty ensimmäisenä sukupolvena, jolla on ollut mahdollisuus muodostaa alusta asti oma elämäntyylinsä. Enää nuorten maailmaa ei muotoile niinkään vanhemmat ja perinteet, vaan isossa roolissa on joukkotiedotus sekä kulttuurituotanto. Nuorisotutkimuksen keskeinen kysymys onkin, missä nuorison sosialistuminen nykyisin tapahtuu? (Sankari - Jyrkämä 2005 : 188-190.)

2.1 Mannerheimin lastensuojeluliitto

Mannerheimin lastensuojeluliitto on Suomen suurin lastensuojelujärjestö. Liiton perusajatuksena on lapsen oikeus hyvään ja onnelliseen lapsuuteen. MLL:n tavoitteena on edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda lapsilähtöisyyttä päätöksentekoon. Mannerheimin lastensuojeluliitto on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka tekee yhteistyötä sekä kotimaisten että ulkomaisten järjestöjen, yhteisöjen ja verkostojen kanssa. Liiton paikallisyhdistykset pitävät yhteyttä paikallisiin tasoihin sekä järjestävät

toimintaa yhdessä lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa. Keskustoimisto taas pitää yhteyttä ministeriöihin, viranomaisiin ja muihin järjestöihin. Toiminta pohjautuu myös paljolti vapaaehtoistoimintaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008a.)

Liiton toiminta on sekä jatkuvaa että projektimuotoista. Jatkuva toiminta sisältää erilaisia kerhoja, perhekahviloita, nuorisotyötä sekä yhteistyötä koulujen kanssa. Mannerheimin lastensuojeluliitolla on myös leirejä ja retkiä, tapahtumia, sekä yleistä kansalaisvaikuttamista adressien ja kirjelmien muodossa, joilla pyritään edistämään lasten oikeuksia. Osa tapahtumista toteutetaan kohdennettuina projekteina, jolloin keskusjärjestö pyrkii vaikuttamaan kyseiseen ryhmään mahdollisimman intensiivisesti. Tällä hetkellä liiton projekteihin kuuluvat Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projektin lisäksi lasten tapaturmien ehkäisyä painottava Lapsen turvaksi -hanke ja Ehkäisevän päihdetyön -projekti, jonka tavoitteena on ehkäistä nuorten päihdekokeiluja ja päihteiden käyttöä. Lisäksi vuoden 2008 loppuun on meneillään toinen vanhemmuutta tukeva Impact -hanke. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008c; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008d.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto tarjoaa erilaisten toimintojen lisäksi myös jatkuvia tuen ja avun muotoja niin lapsille, nuorille kuin heidän vanhemmilleenkin. Yksi tärkeimmistä esimerkeistä on tilapäinen lastenhoitoapu, jota voidaan käyttää muun muassa lapsen sairastuessa tai vanhemman ollessa työmatkalla tai harrastamassa. Vanhemmille tarjotaan tukea vanhemmuutta ja kasvatusta koskevissa kysymyksissä Vanhempainpuhelimien ja -netin välityksellä, sekä tietysti Tukea vanhemmille -nettisivun kautta. Nuoret ja lapset saavat puolestaan apua Nuortennetin ja Lasten ja nuorten puhelimen välityksellä. Ne jakavat lapsille ja nuorille tietoa ajankohtaisista asioista, ja antavat mahdollisuuden keskustella ulkopuolisen aikuisen kanssa mieltä askarruttavista aiheista. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008b.)

2.2 Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projekti

Vuosina 2003-2006 toteutettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton projekti Joka kodin konstit. Projektin tarkoituksena oli tukea vanhempien selviytymistä arjen ongelmista. Projektin tuotoksena syntyi Tukea vanhemmille -internetsivut, joiden tarkoituksena on tarjota kattavaa tietoa alle 12-vuotiaiden lasten vanhemmille. Internetsivulla on myös materiaalia, joka soveltuu sosiaali- ja terveysalalla toimivien ammattilaisten työvälineeksi. (Pajamäki-Alasara 2007.)

Itsenäistymisvaiheessa olevien nuorten osalta nettisivut jäivät puutteellisiksi. Suurin syy tähän oli resurssien puute. Myös jo päättyneen projektin palautteesta kävi ilmi, että yli 13-vuotiaiden lasten ja

nuorten tukimateriaalia kaivataan. Tätä kautta syntyi uusi projekti Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori, jolle saatiin RAY:ltä kolmen vuoden jatkorahoitus. VIN -projektissa huomio keskittyy perheisiin, joissa on 13–18-vuotiaita lapsia tai nuoria. Projektin päämääränä on tukea vanhempia arjen pulmatilanteissa. VIN -projektissa hyödynnetään Joka kodin konstit -projektin käytössä ollutta materiaalia sekä luodaan internetiin vanhempia ja nuoria tukevaa materiaalia. Myös tämän materiaalin olisi tarkoitus soveltua myös ammattihenkilöiden käyttöön. Projekti käynnistyi 2007 ja kestää vuoteen 2009. (Pajamäki-Alasara 2007.)

2.3 Opinnäytetyömme tavoite

Toteutamme opinnäytetyömme osaksi Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektia. Tehtävämme on kerätä 9. luokkalaisilta nuorilta tekstejä, joissa he kertovat kokemuksia vanhemmistaan. Laadimme esitteen, jonka avulla markkinoimme projektiamme kouluihin. Pyrimme saamaan kahdesta koulusta kaksi 9. luokkaa, jotka kiinnostuvat kirjoittamaan tekstejä. Kirjoitukset toteutetaan äidinkielen tunneilla. MLL lainaa teksteistä pätkiä Tukea vanhemmille -nettisivuille, jonka tukimateriaalia ideoidessaan he käyttävät hyväksi tutkimustamme.

Opinnäytetyössämme tarkastelemme, mitä eri rooleja nuoret kokevat vanhemmillaan olevan. Haemme vastauksia keräämistämme teksteistä etsimällä vanhempien erilaisia roolityyppejä. Näin ollen analyysimenetelmämme on tyypittely. Perehdymme kirjallisuuden kautta nuoruuden kehitystehtäviin, vanhemmuuteen, rooliteoriaan sekä vanhemmuuden roolikarttaan. Lopuksi vertailemme oman narratiivisen aineistomme tuloksia tähän lastensuojelun ja perhetyön apuvälineeksi kehitettyyn roolikarttaan. Odotamme innolla, ovatko vanhemmuuden roolit samanlaiset kymmenen vuotta roolikartan kehittelyn jälkeen.

Valitsimme opinnäytetyöhömmme teoriapohjan vähitellen. MLL:n Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektin kautta oli jo selvää, että kohderyhmistä, eli vanhemmista ja nuorista, olisi tärkeää saada myös teorialtietoa. Arvelimme, että nuorten teksteissä tulisi todennäköisesti näkymään heidän elämäntilanteensa, eli itsenäistyminen vanhemmista. Halusimme ymmärtää ja muistutella mieleen nuoruutta yhtenä kehitysvaiheena. Toisaalta teksteissä tulisi varmasti näkymään nuorten kokemukset omista vanhemmistaan, joihin heijastuu myös varhaislapsuudessa koetut asiat.

Roolit ja roolikartta liittyivät opinnäytetyömme teoriaksi vasta myöhemmin. Koimme tärkeäksi hakea lähdekirjallisuutta ja tutkimustietoa saadaksemme aineistoon pohjaksi tietoa rooleista. Aineiston analyysi ja roolien tyypittely voisi olla hankalaa ilman teoreettista tietoa. Myös

vanhemmuuden roolikarttaan perehtyminen oli välttämätöntä voidaksemme verrata sen antamaa tietoa narratiivisen aineiston löytöihimme.

3 VANHEMMUUS

Käsitys vanhemmuudesta on viime vuosikymmenten aikana muuttunut paljon. Sodan jälkeisinä vuosina olivat vallalla kasvatuseriaatteen, joiden pyrkimyksenä oli hyvä käytös. Lapsessa olevaan hyvään ei juurikaan kiinnitetty huomiota, eikä tunteista puhuttu, tärkeintä oli hyvä käytös. Sukupolvien raja lasten ja vanhempien välillä oli hyvin jyrkkä. Nykyajan erilaiset kasvatukselliset arvot eivät yksinomaan selitä viimeisten vuosikymmenten rajuja muutoksia vanhemmuuden käsitteessä. Suuri syy tähän on perherakenteissa, jotka eivät ole enää niin yksiselitteisiä. Sosiaaliset verkostot ovat usein olemattomat, monilla vanhemmilla puuttuu kokonaan suvun ja yhteisön antama tuki kasvatustyölleen. Yksinhuoltajaperheitä on paljon, jolloin valtava vastuu lapsista on usein vain yhdellä aikuisella. Myös uusperheitten määrä on lisääntynyt. Uusperhe käsitteenä on vielä jäsentymätön. Toinen vaikuttava tekijä on työelämän muutokset, jotka heijastuvat vanhemmuuteen. Työelämä on nykyään hyvin vaativaa ja se syö vanhempien voimavaroja liikaa. (Rautiainen 2001: 59-60.)

Vanhemmuus on rooli, joka kestää läpi elämän. Rooli on vuorovaikutteinen ja se syntyy sekä kehittyy suhteessa lapseen, vaikka jokainen vanhempi on saanut eväät vanhemmuuteensa omasta lapsuudestaan. Vanhemmuuden sisältö on jokaisessa vanhempi-lapsi -suhteessa erilainen ja ainutlaatuinen. Vanhemmuus ei ole missään nimessä helppoa ja se voi olla välillä hukassakin. Vastuullinen vanhemmuus on kuitenkin välttämätöntä lapsen jatkuvalla ja turvallisella kehityksellä. Vanhemmuuden tukeminen on tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä, jota velvoittaa erilaiset säännökset ja kansainväliset sopimukset. Vanhemmuuden tehtäviä toteuttaa myös muita lapsen elämässä olevia aikuisia. Nyky-yhteiskunnassa vallitsee nopean muutoksen aika; myös vanhemmuus ja kasvatustavat muuttuvat. (Rautiainen 2001: 3.)

Jos ihminen ei ole sovussa heikkouksiensa ja keskeneräisyytensä kanssa, hän yrittää olla parempi kuin on. Jos vanhempana ei ole sovussa itsensä kanssa, ei kykene olemaan aidossa vuorovaikutussuhteessa lapseensa. Täydellistä vanhemmuutta ei ole, vaan jokainen vanhempi on omalla tavallaan keskeneräinen. Tärkeää onkin tiedostaa tämä tosiasia. (Hellsten 2001: 103-104.) Vanhemmaksi tuleminen ja vanhemmuus ovat elämän hienoimpia, mutta haastavimpia asioita. Vanhemmuus mahdollistaa tilaisuuden jatkaa ja moninkertaistaa lapsuudessa koettua hyvää, ja

toisaalta poistaa, korvata, hyvittää ja ymmärtää koettua pahaa. Vanhemmat voidaan myös kuvata yhteiskuntamme vastuullisimpina henkilöinä ja heidän lapsiaan vanhempien peilikuvina. Jos lapsesta tulee yhteiskuntakelpoinen ja hyvin koulutettu, sukulaiset ja tuttavat kehuvat mielellään vanhempia. Toisaalta, jos lapsesta tulee yhteiskuntaa vastaan taistelija, tai rikosten tekijä, vanhemmat saavat osakseen moitteita. (Tamminen 2001: 4.)

Lapsen kehitys on monimuotoinen prosessi. Vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutussuhde muovautuu aikaan ja kulttuuriin sidottuna. Lapsen kehitys perustuu yksilön kasvamisen ja kypsymisen kiireettömyyteen ja kulttuurin vahvaan mukanaoloon. Inhimillinen kehitys vaatii aikaa, läsnäoloa ja pitkäjänteisyyttä. Nyky-yhteiskunnassa aika on kortilla, joten kysymys kuuluu, miten vanhemmat voivat toimia, jotta lapsista kasvaa hyvinvoivia kansalaisia. (Lahikainen – Punamäki – Tamminen 2008: 7.) Mannerheimin lastensuojeluliiton projekti Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori tähtää siihen, että vanhempien tietous nykyajan nuorisosta lisääntyy ja tätä kautta heidän olisi helpompi ymmärtää omia nuoriaan. Opinnäytetyössämme tarkastelemme myös, mitä mieltä nuoret ovat vanhempiensa onnistumisesta kasvatustehtävissä.

Nykypäivänä tietoa on paljon saatavilla lapsen terveen kehityksen ehdoista. Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen sisältöön vaikuttavat monet seikat, kuten yhteiskunnan taloudelliset ja sosiaaliset arvot, kasvatuskäytännöt ja puolisoiden työnjako. Kulttuurilla on myös suuri merkitys vuorovaikutuksen muovautumisessa. Perinnölliset ominaisuudet ovat osittain muovautuvia. Vanhemmat voivat kasvatuksellaan vaikuttaa moniin piirteisiin, mutta on myös ominaisuuksia, joiden kanssa lasten ja vanhempien on vain opittava elämään. (Lahikainen ym. 2008: 81-85.)

Kehittyvän nuoren kanssa eläminen ei ole vanhemmille aina yksinkertaista. Sitä voisi kuvailla luovana prosessina, jossa tarvitaan rohkeutta asettua käytettäväksi niille ominaisuuksineen, jotka on itselleen saanut. Kasvatustehtävä on vanhemmille haaste, jossa tarvitaan kaikkea, mitä ihmisessä on, kuten kokemusta, tietoa, arvoja, tahtoa sekä sitoutuneisuutta, mutta ennen kaikkea rohkeutta. On uskallettava kuunnella itseään ja kyettävä aidosti omaan kasvuprosessiin, johon vanhemmuus aikuisen haastaa. (Hellsten 2001: 9) On hyvin haastavaa olla nykyajan vanhempi. Alati muuttuvassa yhteiskunnassa nuoren kanssa eläminen on työlästä, mutta oikeanlaisen tuen ja ymmärryksen avulla se on myös mahdollisuuksia täynnä.

3.1 Äitiys

Äidiksi tuleminen on yksi merkittävimmistä muutoksista naisen elämässä, paitsi henkilökohtaisella, niin myös yhteiskunnallisella tasolla. Äitiyden rooli yhteiskunnassa asettaa aikuiselle monia uusia odotuksia ja tehtäviä. Toisaalta odotetaan yksilön elämänhallinnan vahvistuvan ja äidin kykenevän täyttämään tehtävänsä reproduktiossa, inhimillisessä uusintamisessa, jossa äitiys on medikalisoitu varsin pitkälle. Se nähdään korostuneesti lääketieteellisen asiantuntijuuden kautta ja myös yhteiskunnallisessa kontekstissa. (Saksala toim. 1998: 68-69.) Integroituneena lapsen kasvattamiseksi osaksi yhteiskuntaa sekä kyky dialogiseen, eli tasavertaiseen ja vastavuoroiseen suhteeseen ympäristönsä kanssa, voi tuntua suurelta haasteelta (Hämäläinen 1999: 105-106).

Yksilötasolla äitiyteen liittyy monia muutoksia identiteetissä ja minäkuvassa. Vaikka raskausaika valmistaakin naista äitiyteen, on vanhemmuuden kokemista mahdoton ennustaa, eikä siihen voi koskaan täysin valmistautua. (Jarasto – Sinervo 1997: 132.) Ensimmäistä lasta odottaessa tulevat äidit kokevat usein epävarmuuden tunteita. He eivät ole varmoja, kuinka selvitä lapsen hoidosta ja miten osaavat lasta rakastaa. Toisten ihmisten suorat neuvot eivät kuitenkaan tue epävarmaa äitiä, vaan äitiys pitää löytää itsestään ja tätä kautta tiedostaa oma paras tapansa toteuttaa äitiyttä. Onkin tärkeää, että äitejä tuetaan nimenomaan olemaan äitejä omalla tavallaan (Rautiainen 2001: 15-16.)

Jotta äidin ja vauvan tunnesuhteen on mahdollista kehittyä, äidin on raskausajan alussa hyväksyttävä ajatus omasta raskaudestaan. Tunnesuhteen luominen alkaa siitä, kun äiti kokee sikiön itsestään erilliseksi. Tunnesuhteeseen ja sen luomiseen vaikuttavat äidin tunnesuhteet hänen elämänsä tärkeisiin henkilöihin kuten vanhempiin, sisaruksiin ja tietysti lapsen isään. Monet psykoanalyttikot korostavat erityisesti raskaana olevan naisen ja hänen oman äitinsä suhteen merkitystä. Nainen, joka on itse saanut vauvana riittävää hoivaa, uskaltaa omaa äitiyttä etsiessään samaistua häntä hoitaneeseen äitiinsä. Vauvan väitetään myös kiinnittyvän turvallisesti sellaisiin äiteihin, joiden oma äitisuhde on ollut vahva. Jokainen äiti kuitenkin tahtoo lapselleen hyvää. Sellainen äiti, jolla on ollut vaikea lapsuus saattaa tiedostamatta yrittää korjata oman vauvan kautta sen, mitä vaille hän on itse jäänyt. Ihminen voi kuitenkin antaa tunteiden tasolla vain sen verran kuin on itse saanut. (Rautiainen 2001: 10-11.)

3.2 Isyys

Isäksi tuleminen ei tarkoita ainoastaan naisen hedelmöittämistä. Pelkkä lisääntyminen ei riitä, vaan tarvitaan aitoa rakkautta ja huolenpitoa omaa jälkeläistä kohtaan. Miehen on vaikeampi löytää isyys

kuin naisen äitiys, sillä naisella on biologisten syiden vuoksi vahva suhde lapseen ja luonnollinen kyky hoitaa jälkeläistä. Tästäkin huolimatta isyys on lapsen maailmassa aivan yhtä tärkeää kuin äitiys. Vanhempien roolien tulisi olla tasavertaiset siten, että toisen ollessa poissa myös toinen vanhempi kykenee huolehtimaan lapsen perustarpeista ja -turvallisuudesta. (Cacciatore - Korteniemi-Poikela 2007.)

Lapsen kiinnittyminen isään ja isän lapseen on molemminpuolista vuorovaikutusta, jonka ehtona on pysyvyys ja yhdessä vietetty aika. On tärkeää, että myös isät saavat viettää aikaa lapsensa kanssa alusta lähtien. Se kasvattaa aikuisessa vanhemmuutta ja lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Kiinnittymisen kehittyminen ei riipu biologisesta vanhemmuudesta, mutta vaatii kuitenkin, että sekä äiti että isä panostavat alusta lähtien omaan vanhemmuuteensa. Joskus isien kohtalo on jäädä vaille tätä leimautumista, ja he voivatkin tuntea olonsa ulkopuoliseksi äidin ja lapsen kiinteässä suhteessa. Tällöin koko perhe voi tuntua isästä vieraalta. (Cacciatore - Korteniemi-Poikela 2007.)

Varsinkin länsimaissa yhteiskunnan käsitys isyydestä on monipuolistunut. Miehen tavassa toteuttaa isyyttään sallitaan nykyisin erilaisia muotoja. Vaikka perinteisesti miehen tehtäväksi mielletään perheen elannon hankkiminen ja turvan antaminen, ei koti-isyys ole suomalaisessa yhteiskunnassa enää epäilyttävää tai poikkeavaa. Toisaalta ristiriitaiset rooliodotukset ajavat isät tavoittelemaan tosimitiehen saavuttamatonta ihannetta. Isän ja puolison olisi oltava vahva, menestyvä ja vakaa, sekä loistava rakastaja että hellä isä. Vaikka isyyden rooli on kaiken aikaa elävä, tutkimustieto kuitenkin osoittaa, ettei perheen sisäisessä työnjaossa ole tapahtunut merkittävää muutosta huolimatta siitä, että asenteet tasa-arvoista parisuhdetta ja jaettua vanhemmuutta kohtaan ovat suotuisat. (Saksala 1998: 34, 76.)

Jokaisella lapsella, niin pojalla kuin työllä, pitäisi olla oikeus isän läsnäoloon ja kasvatukseen. Muuten omaan sieluun voi jäädä vahva isyyden kaipuu, joka voi kostautua omaa perhettä perustettaessa ja erityisesti vanhemmaksi tultaessa. On vaikeaa antaa lapselleen sitä, mitä ei ole itse koskaan saanut. Ankarat, väkivaltaiset ja poissaolevat isät ovatkin usein oman historiansa uhreja. Sen sijaan, että he toistaisivat virheitä, tulisi heidän katsoa itseensä ja opetella arvostamaan ja kunnioittamaan isyyttä. Onneksi monella on kuitenkin ilo ja onni kasvaa ympäristössä, jossa molemmat vanhemmat ovat läsnä. (Cacciatore - Korteniemi-Poikela 2007.)

Kehittyvän nuoren elämässä äidillä ja isällä on varsin erilaiset roolit. Tarkastelemme opinnäytetyössämme nuorten antamia rooleja, joista kokoamme yhden, molemmille vanhemmille

tarkoitettuna rooleja kuvailevan kokonaisuuden. Perekokemuksiamme tarkemmin aineistomme palaamme pohtimaan aihetta lisää.

4 NUORUUDEN KEHITYSTEHTÄVÄT

Nuoruus kehitysvaiheena on sekä nuorelle että hänen vanhemmilleen hyvin haastava ajanjakso. Mannerheimin lastensuojeluliiton projekti Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori tähtää nuoren ja vanhemman vuorovaikutussuhteen tukemiseen. Tarkoituksena on löytää niitä keinoja, joilla vanhemmat ymmärtävät nuorten maailmaa ja voivat siten taata nuorelle tärkeän itsenäistymisprosessin turvallisessa ympäristössä. Seuraavassa avaamme nuoruutta kehitysvaiheena niin yleisellä tasolla kuin psyykkisen, sosiaalisen ja fyysisen kehityksen kautta.

Nuoruuden ajanjakso on vaikeasti määriteltävissä. Se sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden välille. Nuoruustutkimuksessa nuoren asema määritellään kypsävästä ja kehittyvästä yksilöstä toimivaksi subjektiksi. Nuorison asenne on kausittaista ja tilannesidonnaista. Toisinaan radikaalius on vallassa, toisinaan taas ei. Nuorisolta odotetaan vastarintaa ja kapinointia yleistä vallitsevaa arvojärjestystä kohtaan. Järjestelmällä on kuitenkin taipumuksena leimata tietynlainen käyttäytyminen poikkeavaksi. Jos nuoriso ei kapinoi, herättää se tietyissä piireissä lievää huolenaihetta yhteisön laantumisesta. Nuorilta odotetaan toisaalta kriittistä ja muutosvoimaista asennetta, silti herää huoli käyttäytymisestä, joka ei sovi yleisten sallittujen kaavojen sisään. (Sankari - Jyrämä 2005: 187-188.)

Nuoruutta lähestytään eri näkökulmista ja usein tutkijoilla ja kullakin nuoruutta tutkivalla tieteenalalla on oma käsityksensä nuoruudesta. Nuoruus on erityinen elämänvaihe. Se, millaiseksi se muotoutuu, on yksilöllistä sekä sidoksissa kulttuuriin. Myös eri aikoina eletty nuoruus on erilainen. Usein nuoruus mielletään siirtymävaiheeksi aikuisuuteen. Se ei kuitenkaan ole mikään nopeasti ohitettava vaihe, vaan silloin nuori kasvaa niin fyysisesti, psyykkisesti kuin henkisesti. (Aaltonen ym. 1999: 12-13.) Yksi kehityspsykologian teoria nuoruusvuosista ja niiden helppoudesta tai vaikeudesta on se, että teini-iässä yhdistyy kaksi varhaisempien vuosien kehityslinjaa. Toinen kumpuaa varhaisesta kiintymyksestä ja liittyy siihen, että ihminen uskaltaa antautua läheiseen yhteyteen toisen ihmisen kanssa. Toisessa kehityslinjassa on kyse enemmän nuoren suhteesta yhteiskuntaan ja siitä kuinka nuori löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. (Broberg – Almqvist – Tjust 2005: 57.)

Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen määrällä sekä perheen tarjoamalla tuella on suuri merkitys lapsen kehitykselle. Vuorovaikutus, rakkaus, turvallisuus ja yhdessä tekeminen ovat tärkeimmät kehityksen tukipilarit. Nuoren kehitykseen vaikuttaa suuresti kodin kasvatusilmasto. Kasvatusilmasto muodostuu perheen ihmissuhteista sekä kasvatusmetodeista. Nämä vaikuttavat lapsen ja vanhemman välisiin suhteisiin sekä muokkaavat perheen ilmapiiriä. Jos kasvatus on välinpitämätöntä, jolloin nuori pitää ohjia käsissään ja on jo lapsena oppinut määräämään vanhempiaan, voi nuoruusiässä ilmetä epäsosiaalisuutta. Tähän saattaa vaikuttaa se, että ohjauksen puute jo lapsena on aiheuttanut turvattomuutta. (Aaltonen ym. 1999: 222-225.)

Nuoruus voidaan jakaa kolmeen jaksoon; nuoruusiän varhaisvaiheeseen (13-16-vuotiaat), nuoruusiän keskivaiheeseen (16–19-vuotiaat) ja nuoruusiän loppuvaiheeseen (19-20/25-vuotiaat). Jokaisessa näistä jaksoista nuorella ihmisellä on uusia haasteita ja tehtäviä. Yläasteikäiset ovat vielä nuoruuden varhaisvaiheessa, jossa korostuu ihmissuhteiden kriisi. Varsinaisen biologinen murrosikä tuo tullessaan protestointia vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan sekä uusien ystävyysuhteiden korostumisen ikätoverien kanssa. Nuoruus on myös voimakasta yksilöllisyyden heräämistä ja vastakkaisuuksien kohtaamista. (Dunderfelt 1997:92-93.)

Robert J. Havinghurst on yksi tunnetuista eri-ikäisten ihmisten kehitystehtäviin perehtyneistä tutkijoista. Nuoruuden kehitystehtäviä ovat hänen mukaansa uuden kypsemmän suhteen saavuttaminen molempiin sukupuoliin, maskuliinisen/feminiinisen roolin löytäminen itselleen, oman fyysisen ulkonäön hyväksyminen sekä oman ruumiin tarkoituksenmukaisen käyttämisen oppiminen. Lisäksi Havinghurst korostaa nuoruuden kehitystehtävissä itsenäisyyden saavuttamista tunne-elämässä suhteessa vanhempiin ja muihin aikuisiin ja samalla valmistautumista avioliittoon ja perhe-elämään. Kehitystehtävien luetteloa jatkavat pyrkimys ja sitä kautta pääseminen sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymismalliin sekä vastuun ottaminen taloudellisista seikoista. Maailmankatsomuksen, arvomaailman ja moraalin kehittäminen sekä mahdollisesti niiden mukaan elämänsä ohjaaminen ovat myös haasteellinen nuoruuden kehitystehtävä. Kehitystehtävät ovat haasteita, jotka kohdattuaan ja niistä selviytyttyään yksilö voi siirtyä seuraavaan elämänvaiheeseen. (Dunderfelt 1997: 94-95.)

Aikuisen on tärkeää tukea nuoren yksilöllistä kasvua ja kehitystä osoittamalla rakkautta, ymmärrystä, turvaa sekä hellyyttä. Nuoren tulee myös saada lupa itsenäistyä ja hänelle on annettava tilaa irrottautua kasvuympäristöstään itsenäiseen elämään. Tässä kehitysvaiheessa on tasapainoiltava vapauden ja vastuun sekä turvallisuuden välillä. Se voi olla vanhemmille raskasta. Nuori tarvitsee kehitykselleen suotuisat, lämpimät ja turvalliset ihmissuhteet sekä tarpeeksi

haasteita. Nuoruusiän kehitys vaatii paljon voimavaroja. Häiriöt jollakin kehityksen alueella saattavat vaikuttaa nuoren elämään jatkossa. Nuori ja perhe ovat yhtä ja näin ollen kaikki perheessä tapahtuvat asiat vaikuttavat nuoren elämään sekä päinvastoin. (Aaltonen ym. 1999: 14-15.)

Toivomme, että opinnäytetyömme ja muun tutkimuksen kautta vanhempien ja nuoren vuorovaikutukseen saadaan lisää ymmärrystä. Vanhempien toteuttamat roolit nuoren näkökulmasta kertovat paljon myös siitä, millainen vuorovaikutus perheessä on nyt, ja miltä tulevaisuus näyttää. Perheen kylmällä tai lämpimällä kasvatusilmastolla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia.

4.1 Psykkinen kehitys

Lapsuudessa ja varsinkin varhaislapsuudessa käydään läpi tärkeitä nuoruuteen vaikuttavia kehitysvaiheita. Lapsuudessa etsitään sisäistä minää, haetaan omaa yksilöllisyyttä ja luonteenpiirteitä. Muiden ihmisten antama palaute on lapselle tärkeää. Sen avulla hän muokkaa käsityksiään itsestään. Lapsuudessa on tyypillistä koetella minuuden rajoja ja tätä kautta oppia tuntemaan itseään paremmin. Nuoruudessa lapsuuden aikana muodostettu minäkuva joutuu koetukselle. Samoin kuin lapsi peilaa itseään lähiympäristöön, tekee myös nuori niin. Lähiympäristön lisäksi nuori peilaa itseään myös koko yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Nuoret etsivät tarkoitusta ja paikkaa maailmassa. Nuoruudessa yleisiä ovat identiteettikriisit, jolloin nuori hakee omia voimavarojaan ja tarpeitaan, joita ympäröivä kulttuuri vaatii. (Aaltonen ym. 1999: 77-78.)

Nuoren persoonallisuuden muotoutumiselle on useita teorioita. Yksi uskoo biologisten tekijöiden suureen vaikutukseen, toinen taas painottaa kulttuuria ja ympäristöä. Myös yksilön omat vaikutusmahdollisuudet elämäänsä ovat tärkeä tekijä persoonallisuuden muotoutumisessa. Muun muassa Sigmund Freud ja Erik H. Erikson pitävät lapsen varhaiskehitystä persoonallisuuden muotoutumisen tärkeimpänä vaiheena. Teoriat korostavat, että varhaislapsuudessa koettu johdonmukainen ja turvallinen kasvuympäristö takaa paremman perustan elämän muihin vaiheisiin. Jos varhaislapsuuden kokemukset jäävät vajavaisiksi, voi yksilön olla vaikea itsenäistyä ja rakentaa elämäänsä myöhemmissä elämänvaiheissa, esimerkiksi nuoruudessa. (Aaltonen ym. 1999: 79-80.)

Nuoruuden ajanjakso on niin voimakasta persoonallisuuden kehittymisen aikaa, että muu oppiminen voi jäädä vähemmälle. Koulussa voi olla vaikea keskittyä, vaikka tavoitteet hyvästä ammatista ja koulutuksesta olisivatkin olemassa. Ennen varhaisnuoruutta on lapsen elämässä muutaman vuoden latenssivaihe, jolloin on helpompi keskittyä erilaisten taitojen opetteluun sekä aktiiviseen harrastamiseen. Moni kasvattaja saa tässä vaiheessa huokausta hetken helpotuksesta, ja

jotkut voivat kokea pärjäävänsä taas lapsensa kanssa paremmin. Kasvatustietoiselle aikuiselle valkenee kuitenkin pian, että nuoruudessa uudet tarpeet tulevat esille ja niihin vastaaminen on haasteellista. Ennen niin varma ja rohkea lapsi saattaa muuttua nuoruuden alkumetreillä epävarmaksi ja araksi. Hän ei ehkä ole tyytyväinen itseensä ja kritisoi itseään paljon. Uusia, muuttuneita sisäisiä tarpeita on nuorella paljon. Samalla myös vanhemmat alkavat vaatia nuorelta entistä enemmän, kuten itsenäisempää ja aktiivisempaa suoriutumista päivittäisistä askareista. Nuorissa on kuitenkin eroja. Toinen nuori hakee oman minänsä rajoja hyvinkin uhmakkaasti, kun taas toinen pyörittelee ajatuksiaan pikkuhiljaa omassa mielessään. (Aaltonen ym. 1999: 82-84.)

4.2 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalisten taitojen opettelu alkaa lapsuudesta. Pienellä lapsella on oltava samaistumisen kohde, jolta hän voi omaksua käytöstapoja, asenteita sekä arvoja. Kehityksen myötä lapsi oppii kontrolloimaan omaa käytöstään ja tämän myötä ei ole enää niin riippuvainen auktoriteetista. Koulutaipaleen alussa vuorovaikutustaidot alkavat vähitellen kehittyä. Lapsi alkaa itsenäistyä ja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Myös omatunto, moraalit ja perusarvot alkavat hahmottua. Nuoruudessa kehityshaasteita ovat etenkin kyky kehittää suhteita vastakkaiseen sukupuoleen. Myös suhde vanhempiin muuttuu. (Aaltonen ym. 1999: 90-92.) Vanhempien tulisi olla tietoisia tästä muutoksesta ja ymmärtää samalla, että vanhemmuuden roolit muuttuvat väistämättä, kun nuori itsenäistyy.

Sosiaalista kehitystä voi arvioida käytöksen avulla. Vuorovaikutustilanne sisältää tietynlaisia odotuksia. Vuorovaikutuksen onnistumista helpottaa, kun jokainen tiedostaa suunnilleen samat tavat toimia. Kun nuori on oppinut käytössäännöt, hän kykenee toimimaan itsenäisesti normien vaatimalla tavalla. Jos nuori ei omaksu esimerkiksi kaveripiirissä vallitsevia normeja, on hänen vaikea sopeutua ja toimia toivotulla tavalla. Jos nuoren itsetunto on heikko, hän saattaa suhtautua itseensä sekä muihin ristiriitaisesti. Hän saattaa pelätä torjutuksi tulemistä. Negatiivinen asenne heijastuu yleensä nuoren lähipiiriin. Myönteinen minäkäsitys ja positiivinen asenne ihmisiä kohtaan antaa vastaavasti hyvät mahdollisuudet rakentaviin ihmissuhteisiin. (Aaltonen ym. 1999: 93-95.)

Nuoren sosiaalisen kehityksen kehitystehtäväksi voidaan ajatella myös jo pelkkä siirtyminen yläasteelle ja lukioon eli itsenäiseen koulutyöskentelyyn. Aiemmin mainittujen läheisten ihmissuhteiden lisäksi on nuoruuden kehitystehtävänä seksuaalisen identiteetin löytyminen ja mahdollinen rakkaussuhde. Vanhemmilta vaaditaankin tässä vaiheessa saatavilla oloa ja nuoren

kannustamista itsenäisiin valintoihin. Vanhemman tulisi kyetä iloitsemaan nuoren kauneudesta ja viehätysvoimasta, eikä suinkaan kilpailla hänen kanssaan. (Broberg ym. 2005: 53.)

4.3 Fyysinen kehitys

Fyysinen kehitys alkaa murrosiässä ja näyttäytyy jokaisella yksilöllisesti. Yksi siihen vaikuttava tekijä on perimä. Yksilön sukupuoli määräytyy juuri perinnöllisten tekijöiden vaikutuksesta. Se luo pohjaa seksuaalisuudelle. Seksuaalisuutta tulee tarkastella kokonaisuutena, johon kuuluu sekä fyysiseen kehitykseen liittyvät asiat, että myös asiat, jotka vaikuttavat sosiaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen. Nuoruus on muutosten aikaa, myös seksuaalisuudessa. Murrosiässä ruumiin äkilliset muutokset voivat hämmentää nuorta. Ruumiin muuttumisen myötä psykologinen minä ja sosiaaliset suhteet muuttuvat. Nämä asiat johtavat seksuaaliseen kehitykseen. Seksuaalinen kehitys on aina prosessi ja se ilmenee jokaisella nuorella erilailla. Seksuaalisuus ja sukupuolisuus alkavat kiinnostaa nuorta sukukypsyyden saavuttamisen myötä, eli pojilla siemensyöksyjen ja tytöillä kuukautisten alkamisen jälkeen. (Aaltonen ym.1999: 176-179.)

Lähes jokainen nuori kokee aluksi häpeän tunteita muuttavaa ruumistaan kohtaan. Tytöt kertovat luonnollisemmin kuukautisten alkamisesta äidilleen sekä myös ystävilleen, mutta pojat eivät välttämättä kerro kenellekään siemensyöksyjen alkamisesta. Tyttöjen ja poikien keskuudessa seksuaalisuus näyttäytyykin varsin erilaisena. Pojilla seksuaalisuus on aluksi genitaalista, jolloin puheet ja käyttäytyminenkin on kertomista seksifantasioista sekä yhdyntähalukkuudesta. Tytöt sen sijaan ovat tunteellisempia ja haaveilevat romanttisesta rakkaudesta ja avioliitosta. Myöhemmin erot tasoittuvat ja seksuaalisuus muuttuu kummankin sukupuolen keskuudessa sosiaalisemmaksi. (Aaltonen ym. 1999: 176-179.) Nuoren psyykinen, sosiaalinen ja fyysinen kehitys ovat yhteydessä toisiinsa.

5 ROOLIT

Kun tapaa hyvin tutun henkilön epätavallisessa yhteydessä, tämä saattaa tuntua vieraalta. Oppilaat voivat ujoitella opettajaansa nähdessään hänet koulun ulkopuolella tai lähikaupan myyjää voi olla vaikea tunnistaa kadulla. Tämä johtuu siitä, että olemme tottuneet näkemään nämä ihmiset tietyissä rooleissa ja heidän astuessaan tutusta roolista johonkin toiseen, tuntuvat he vierailta. (Sulkunen 1994:112.)

5.1 Rooliteoriaa

Rooleiksi kutsutaan niitä sääntöjä ja odotuksia, jotka määrittävät, miten ihmisten tulee käyttäytyä eri asemissa ja eri tehtävissä. Ihmiset käyttäytyvät eri tavoilla riippuen siitä kenen kanssa ovat tekemisissä ja missä yhteydessä. Siten samalla ihmisellä voi olla useita erilaisia rooleja. Yhden arkipäivän aikana ihminen toimii useassa erilaisessa roolissa; työpaikalla, harrastuksissa, ostoksilla, kotona jne. Roolit eivät kuitenkaan pakota ketään käyttäytymään tietyllä tavalla, vaan roolin esittämistavassa voi olla suuria yksilöllisiä eroja. (Saaristo – Jokinen 2004: 75-76.)

Rooli ja normi ovat sukulaiskäsitteitä. Niillä on kaksi olennaista eroa. Normi viittaa yksilön ja koko yhteisön väliseen vuorovaikutukseen ja rooli puolestaan kiinnittää huomiota ryhmien välisiin suhteisiin. Toinen eroavaisuus on se, että normin käsitteen avulla tutkitaan käyttäytymisen yhdenmukaisuutta, kun taas roolit selittävät hyväksytyä erilaisuutta. Roolit erottelevat ihmisiä toisistaan ja niitä käytetään hyväksi erottuaksemme muista. (Sulkunen 1994: 112.)

Leikkiessään kotia tai lääkäriä lapset harjoittelevat erottamaan, tunnistamaan ja hallitsemaan erilaisia rooleja. Lapset voivat helposti kesken leikin vaihtaa rooleja ja siten tarkastella niitä sisältä ja ulkoapäin. Todellisuudessa roolien vaihtaminen ei ole yhtä helppoa ja vaivatonta. Lapsi ja hänen vanhempansa eivät voi vaihtaa roolia, samoin opettajan ja oppilaiden on pysyttävä rooleissaan. Siitä huolimatta roolimme muuttuvat jatkuvasti. Lapset varttuvat aikuisiksi, opiskelevat ja valmistuvat ammattiin, menevät naimisiin, saavat lapsia ja vanhenevat. Elämämme on jatkuvaa totuttelemista uusiin rooleihin. (Sulkunen 1994: 112-113.) Tämän vuoksi on merkityksellistä, mitä rooleja nuoret antavat vanhemmilleen, ja miten he kokevat vanhempien toteuttavan niitä. Vanhemmat ovat esimerkkinä sille, miten nuoret myöhemmin toimivat itse vanhempana ja toteuttavat vanhemmuuden rooleja.

Kukaan ei muodosta rooleja yksin, vaan rooli edellyttää aina toisen sitä vastaavan roolin. Rooli voidaan määritellä siis ainoastaan jonkin toisen roolin kautta. Esimerkiksi isän tai äidin rooli on olemassa ainoastaan, kun mukaan otetaan lapsi ja aviomiehen roolia ei ole olemassa ilman vaimon vastavuoroista roolia. Näistä rooleista ja roolien välisistä vuorovaikutustilanteista rakentuu erilaisia yhteistoiminnallisia yksiköitä, kuten perhe, työyhteisö ja koululuokka. Näistä pienistä osasista voidaan edetä kohti suurempia yhteisöjä. Rooleja pidetäänkin tämän takia sosiologiassa tärkeänä analyysin rakennusaineena. (Saaristo – Jokinen 2004: 76-77; Allardt 1983: 60.)

Roolin käsite on lainattu teatterimaailmasta, joten se voi tuottaa mielikuvan, että ihmiset omaksuvat yhteiskunnasta erilaisia rooleja, joiden taakse sitten piilottavat oman minänsä. Roolit arkielämässä kyllä muuttuvat jatkuvasti, teatterin roolien tapaan, mutta ne muodostuvat osaksi persoonallisuutta. Tässä suhteessa arkielämän roolit eroavat teatterin rooleista. Näyttelijän lähtiessä näyttämöltä, hän jättää roolinsa. Arkielämässä olemme aina jossain roolissa. Silloinkin, kun emme ole tekemisissä muiden ihmisten kanssa, käsityksemme omasta itsestämme muodostuu niiden roolien kokonaisuudesta, joihin pääsääntöisesti kuulumme. Joskus jokin rooli on tunkeutunut niin syvälle ihmisen persoonallisuuteen, että sen voi aistia myös elämän muilla alueilla kuin siellä, mistä rooli on peräisin. Erilaiset ammatit ovat hyvä esimerkki tästä. Ne voivat näkyä henkilön ulkonäössä, puhutavassa ja ajatusmaailmassa. (Allardt 1983: 61; Sulkunen 1994: 113.)

Roolien hankkiminen ja ylläpitäminen tapahtuu pitkälti vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Esimerkiksi opettajan roolin saaminen edellyttää monenlaisia vuorovaikutusprosesseja. Henkilön täytyy päästä yliopistoon opiskelemaan opettajaksi, suorittaa vaaditut opinnot ja kirjalliset työt, sekä löytää vielä työpaikka. Roolin ylläpitäminen edellyttää saavutettujen tietojen ja taitojen lisäksi myös niiden tunnistamista helpottavia merkkejä. Virkapukujen ja työasujen lisäksi myös tilajärjestelyillä ja kielenkäytöllä voidaan tukea roolia. Kokouksen johtaja istuu usein pöydän päässä ja opettaja asettuu luokan eteen. Tällaisia roolien tunnuksia kutsutaan roolikalustoksi. Niiden tehtävänä on auttaa tunnistamaan eri roolit toisistaan. (Sulkunen 1994: 114.)

Sosiaalisen roolin rinnakkaiskäsite sosiologiassa on sosiaalinen asema. Rooli on jotakin liikkuvaa ja vaihtelevaa, sosiaalinen asema, status, puolestaan jotakin liikkumatonta ja pysyvämpää. Käsitteiden työnjako tulee esille ajatellessa ihmisen ammattia, joka edellyttää siis jonkinlaista asemaa. Tietyissä asemissa oleviin henkilöihin kohdistetaan puolestaan vaatimuksia eli erilaisia odotuksia. (Allardt 1983: 61.)

Pekka Sulkunen jakaa status- ja asemaroolit erikseen. Asemaroolit ovat hänen mukaansa itse hankittuja ja ne voivat muuttua henkilön pystyessä täyttämään asemaan kohdistetut odotukset. Usein vaihdon vaatimat kyvyt mitataan virallisilla testeillä ja muodollisilla tutkinnoilla. Statusroolit ovat sen sijaan pysyvämpiä. Niihin joudutaan, eikä niihin voi hankkia pätevyyttä. Sen takia niitä kutsutaankin saaduiksi rooleiksi. Sukupuoli ja ikä ovat tyyppillisesti tällaisia. Kaikki roolit eivät ole pysyviä ja kiinteä osa persoonallisuutta. Tilannerooleiksi kutsutaan kaikkein tilapäisimpiä rooleja. Ne muodostuvat arkipäivän kohtaamisissa, esimerkiksi bussissa tai kaupassa, ja niiden kautta jokainen pyrkii ylläpitämään edullista minäkuvaa. Toimimme siis siten millaiseksi haluamme

määritellä oman itsemme ja millaiseksi haluamme muiden määrittelevän meidät (Sulkunen 1994: 114-116.)

Kaikilla ihmisillä on väistämättä useita eri rooleja yhtä aikaa. Nuorella ihmisellä on oppilaan rooli koulussa, kaverin tai jengiläisen rooli kaveripiirissä ja lapsen rooli kotona. Nämä eri roolit muodostavat kokonaisuuden, eli roolikasauman, jonka puitteissa nuoren persoonallisuus kehittyy. Erilaisista ja eri ryhmien taholta kohdistuvista rooliodotuksista muodostuu tämän roolikasauman ainekset. Kaverit, perhe ja koulu edellyttävät jäseniltään hyvin erilaista käyttäytymistä. Viiteryhmiksi kutsutaan niitä, joiden odotuksista rooli muodostuu ja joiden kanssa käytävän vuorovaikutuksen tulosta se on. Nuoren ihmisen viiteryhmiä ovat siis hänen vanhempansa, toverinsa, opettajansa, sukulaisensa, harrastustoiminnan vetäjä ja niin edelleen. Näistä viiteryhmistä nuoren kavereilla on samanlainen roolikasauma kuin nuorella itse. Siksi sitä kutsutaankin hänen vertaisryhmäkseen. Opettajat ja vanhemmat ovat puolestaan ulkoisryhmiä. (Sulkunen 1994:116.)

Roolikasauman aineiden ollessa sopusoinnussa keskenään voidaan puhua roolitasapainosta. Tällöin nuori kykenee toimimaan koululaisena koulussa, kuuliaisena lapsena kotona ja viettämään kuitenkin vapaa-aikaansa kaveriporukassa. Toisinaan roolikasauman ainekset ovat kuitenkin ristiriidassa keskenään. Tällöin kaveriporukan toiminta voi suuntautua aikuisten päämääriä vastaan, tai harrastustoiminnasta tulla koulua ja opiskelua häiritsevää tekijää. Murrosiässä lapsi kokee paljon tällaisia ristiriitaisia rooliodotuksia, joiden täyttäminen tuottaa vaikeuksia. Todennäköisesti nuori haluaa olla vielä lapsi, joka kuuntelee ja seuraa vanhempiaan, mutta myös osoittaa itsenäisyyttä kaveriporukalle. Rooliristiriitoja saattaa syntyä myös, jos saman viiteryhmän jäsenillä on odotuksia erisuuntiin. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi, jos vanhemmat toimivat lastensa opettajina. Vanhemmiltaan lapsi odottaa joko hyväksyntää tai torjuntaa. Isän tai äidin korjatessa lapsen virheitä tämä ei tulkitsekaan niitä opettamisena, vaan loukkauksena tai moitteena. Rooliristiriitojen välttämiseksi olisi hyvä, jos roolit olisivat selkeästi eroteltuja. (Sulkunen 1994: 117-118.)

Opinnäytetyössämme keskitymme vanhempien rooleihin nuorten näkökulmasta. Roolien teoreettinen käsittely on välttämätöntä, jotta voimme löytää ja tulkita aineistostamme erilaisia vanhempien rooleja ja analysoida aineistoamme syvällisesti. On tärkeää ymmärtää, miten erilaisissa rooleissa vanhemmat toimivat murrosikäisen lapsensa kanssa, ja myös se, että vanhemman roolit voivat olla myös ristiriidassa keskenään. Rooliteoriaan perehtyminen luo pohjan seuraavaan aiheeseen eli vanhemmuuden roolikarttaan.

5.2 Morenon rooliteoria

Vanhemmuuden roolikartta, johon aiomme tutkimuksemme tuloksia verrata, pohjautuu Jacob Levy Morenon (1889-1974) rooliteoriaan. Moreno oli lääkäri, mutta myös filosofi. Hän on kirjoittanut lukuisia artikkeleita ja kirjoja. Tunnetuimmat saavutukset hänen elämässään ovat psyko- ja sosiodraama -menetelmien kehittäminen ja sosiometrian luominen. Nämä menetelmät ovat aktiivisessa käytössä ympäri maailman. Vuosisadan alussa Moreno loi rooliteorian hahmottaakseen ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita. Roolikartan avulla hän sai syvyyttä ihmisten sisäisiin roolisuhteisiin. Hän muun muassa tutki, kuinka nainen toimi äitinä, vaimona, sisarena ja työntekijänä. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999: 12.)

Moreno pitää roolin käsitettä kaikkein keskeisimpänä asiana työssään. Morenon mukaan rooli on yksilöllinen ja sidoksissa aina yksilön persoonallisuuteen. Rooliodotukset tekevät rooleista eläviä. Rooliodotuksiin liittyy usein vastavuoroisuus, kuten äitiys toteutuu vain suhteessa lapseen. Vanhempaa ei ole ilman lasta. Moreno myös määrittelee roolin olevan muuttuva yksilön toimintatilanteesta riippuen. Se on kuitenkin aina suhteessa toisiin ihmisiin ja asioihin. Esimerkiksi äiti saattaa käyttäytyä kotona lapsiaan kohtaan täysin erilalla kuin paikassa, jossa on muita ihmisiä. Roolit kehittyvät koko elämän ajan. Mitä enemmän erilaisia rooleja vanhemmalla on, sitä joustavampaan vanhempi-lapsi-suhteeseen hän kykenee. Vaikka roolit kehittyvät läpi elämän, vanhemmuuden keskeisimmät roolit kypsyvät vasta vanhemmuuden kokemuksen kautta. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999: 12-13.)

Rooleilla on Morenon mukaan erilaisia kehitysasteita. Jotkut tarpeelliset roolit saattavat puuttua kokonaan, toiset ovat luontevasti käytössä ja jotkut muodostuvat ylikehittyneiksi. Ylikehittyneissä rooleissa vanhemmat saattavat toimia kaavoihin kangistuen eivätkä tilanteen mukaisesti. Esimerkiksi vanhemmalla voi olla mielikuva, että aamupala on päivän tärkein ateria. Hän vaatii lapsiaan syömään hyvän aamupalan. Tällaisessa tapauksessa vanhemmalle voi olla vaikeaa hyväksyä ja ymmärtää lastaan, jolle aamupala ei ehkä maistu. Alikehittyneissä rooleissa taas käytös on väkinäistä ja harjoiteltua. Jos esimerkiksi vanhemman on vaikea osoittaa hellyyttä lapselleen, voi halaaminen ja tunteiden näyttäminen olla kömpelöä. Tällöin hellyydenantajan rooli on alikehittynyt. Ihanteellisinta olisi, että rooleista muotoutuisi sopivasti kehittyneitä, jolloin toiminta on helppoa ja luontevaa. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999: 13-14.)

5.3 Vanhemmuuden roolikartta

Opinnäytetyössämme vanhemmuuden roolikartan (liite 5) tunteminen on avainasemassa. Oman aineistomme pohjalta kokoamme nuoren elämää säätelevän vanhempien rooleja kuvaavan kokonaisuuden, jota työmme loppuvaiheessa vertaamme vanhemmuuden roolikarttaan. Haemme omasta aineiston analyysistämme yhteneväisyyksiä, eroavaisuuksia sekä uusia huomioita vanhemmuuden roolikarttaan nähden.

Suomen Kuntaliitto toteutti vuosina 1997-1999 laatuprojektia LASSO, jonka tarkoituksena oli muun muassa edistää lastensuojelutyötä. Lastensuojelun laatutyössä painotettiin arviointikäytäntöjen kehittämistä. Laatuprojektin tuotoksena syntyi vanhemmuuden roolikartta, joka on tarpeellinen työväline edistämään yhdenmukaista arviointikäytäntöä lastensuojelutyössä. Vanhemmuuden roolikartan avulla on mahdollisuus syventää tietoja perheen tilanteesta. Roolikartan tavoitteena oli selkeyttää vanhemmuuden käsitettä. Uutta tietoa roolikartta ei niinkään sisällä, mutta se helpottaa esimerkiksi asiantuntijoiden työskentelyä, ja auttaa näkemään, mitä vanhemmuus pitää sisällään eri-ikäisten lasten kannalta. Vanhemmuuden roolikarttaa voi myös kuka tahansa vanhempi käyttää apunaan, itse tai yhdessä toisen vanhemman kanssa, arvioidessaan omaa vanhemmuuttaan. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999: 3-10.)

Roolikartan kokoaminen alkoi pohdiskelusta, jossa hahmoteltiin sitä, mitkä ovat eri-ikäisten lasten tarpeet ja odotukset vanhemmuudelta. Miettimistä vaati myös, mitä odotuksia ympäristö ja toiset ihmiset vanhemmuudelle asettavat. Lisäksi lainsäädäntö otettiin huomioon. Pohdiskelun jälkeen listatut tarpeet ja odotukset koottiin yhteen isommiksi kokonaisuuksiksi, jonka kautta löytyi viisi pääroolia, jotka ovat huoltaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja ja elämän opettaja. Roolikartta luotiin ensisijaisesti ammattilaisten työvälineeksi perhekuntoutukseen, mutta sitä voi yhtä hyvin käyttää perheiden keskuudessa virittämään keskustelua vanhempien roolijaoista. Tämän lisäksi se on oiva väline vanhemmuudesta ja kasvatuksesta puhuttaessa, esimerkiksi koulujen ja päiväkotien vanhempainilloissa. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999: 10-11.)

Vanhemmuuden roolikartan päärooleja on viisi, jotka jo edellä mainitaan. Jokaisen pääroolin sisään mahtuu lukuisia alarooleja. Jokainen roolikartan rooli on tärkeä turvallisen ja tasapainoisen vanhemmuuden toteutumiseksi, mutta erilaiset roolit korostuvat lapsen kehityksen eri vaiheissa. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999: 22.) Vanhemmuuden roolikartta on paljon laajempi kokonaisuus, kuin opinnäytetyömme vanhemmuuden roolit ovat. Vanhemmuuden roolikartassa otetaan huomioon koko lapsen elämänkaari, kun taas opinnäytetyössämme keskitymme vain nuorelle

suunnattuihin vanhemmuuden rooleihin. Seuraavaksi kuvaamme tarkemmin vanhemmuuden roolikartan päärooleja ja niihin kuuluvia alarooleja, jotta niiden merkitystä olisi helpompi ymmärtää. Keskitymme pääasiassa kuvaamaan rooleja nuoren näkökulmasta.

5.3.1 Huoltaja

Huoltajan roolissa ei täytetä ainoastaan yhteiskunnan tuomia odotuksia, vaan roolin tehtävänä on antaa lapselle kokemuksellista sisäistä turvaa. Huoltajan alarooleja on yhdeksän: ruoan antaja, vaatettaja, virikkeiden antaja, levon turvaaja, rahan käyttäjä, puhtaudesta huolehtija, ympäristöstä huolehtija, sairaudenhoitaja ja ulkoiluttaja. Huoltajan roolissa korostuu arkielämän ja säännöllisen perhe-elämän muodostaminen. Huoltajan on tärkeää olla läsnä, mutta ei liikaa. Pienelle lapselle huoltajan rooli on elintärkeä. (Rautiainen 2001: 45-46.)

Varhaisnuorille tyypillistä on antaa ymmärtää, että on itsenäinen ja arvostelukykyinen, mutta todellisuudessa onkin itsenäisyytensä alkusuoralla ja tarvitsee huoltajan tukea. Moni nuori saattaa kokea innokkaan huoltajan tunkeilevana ja näin ollen kapinoi vastaan. Nuorista on kuitenkin huolehdittava erityisesti, koska nuorten irrottautumisiin liittyy paljon vaaroja, kuten psyykinen epävakaus ja päihdekokeilut. Häätäännytynyt aikuinen saattaa tiedostamattaan ohjailia ja suojella nuorta väärällä tavalla, jolloin nuori hakeutuu juuri sinne, mistä häntä yritetään pitää pois. Ylihuolehtivan toinen ääripää on liian poissaoleva huoltaja, jolloin nuori voi ajatella, ettei tämä välitä. Vanhemmilta edellytetään kykyä asettua nuoren käytettäväksi, jotta hän oppii löytämään sopivan huoltajan roolin. (Rautiainen 2001: 45-46.)

5.3.2 Rakkauden antaja

Rakkauden antajan rooli edellyttää vanhemman kykyä rakastaa myös itseään. On yhtä tärkeää osoittaa rakkautta itseään kohtaan kuin lastaan kohtaan. Rakkauden antajan alarooleja on seitsemän, eli itsensä rakastaja, hellyyden antaja, lohduttaja, myötäeläjä, suojelija, hyväksyjä ja hyvän huomaaja. Lapsen kehitykselle välttämätöntä on tuntea arvostetuksi tuleminen ja saada kannustuksen kokemuksia. Rakastetuksi tuleminen on asia, jota ihminen kaipaa ja tarvitsee. Murrosikäinen ei useinkaan osoita tarvitsevansa fyysistä läheisyyttä eikä hellyydenosoituksia vanhemmiltaan, vaan välttelee niitä. Varhaisnuori saattaa puolestaan jopa hakeutua lähelle ja käyttäytyä pienen lapsen tavoin. (Rautiainen 2001: 46.)

Nuoruusikäen kasvanutta lasta saattaa ahdistaa vanhempien fyysinen läheisyys. Rakkauden antajan ei tule tuputtaa rakkauttaan, vaan olla avoinna ja tarjota sitä, kun sitä selvästi tarvitaan. Varsinkin nuorten epäonnistumiset ovat tilanteita, jolloin rakkauden antajan tukea tarvitaan. Vanhemman ei tule olla nuoren ongelmien selvittäjänä, vaan pikemminkin kulkea hänen rinnallaan ja tukea nuorta, kun tämä selvittää omia vaikeuksiaan. Nuoren tulee voida luottaa läheisiin ihmisiinsä, ja on myös tärkeää, että nuoreen luotetaan. Tämä on yksi keskeinen luonteenkehityksen kulmakivi. (Rautiainen 2001: 46.)

5.3.3 Elämän opettaja

Elämän opettajan rooliin kuuluu opettaa sosiaalisia taitoja ja tapoja. Lapsuudessa ja nuoruudessa opitut arvot ja asenteet säilyvät läpi elämän, ja niitä on vaikea myöhemmin muuttaa. Elämän opettajan rooliin kuuluu kahdeksan alaroolia, jotka ovat arkielämän taitojen opettaja, oikean ja väärän opettaja, mallin antaja, arvojen välittäjä, tapojen opettaja, perinteiden vaalija, sosiaalisten taitojen opettaja ja kauneuden arvostaja. Elämän opettajana vanhempi kertoo lapselleen elämän tosiasioista, kuten murrosiän mukanaan tuomista kehon muutoksista ja sukupuoliasioista. Vanhemmat voivat antaa asiallisempaa tietoa, kuin esimerkiksi ikätoverit, joilla on tapana liioitella seikkoja, joista he eivät ole itsekään täysin perillä. Nuori ei välttämättä suostu näistä asioista vanhempiensa kanssa keskustelemaan, mutta ymmärtävä ja maltillinen valistus saattaa auttaa nuorta, jota nämä asiat askarruttavat. (Rautiainen 2001: 48, 55-56.)

Elämän opettajan roolille nuoren itsenäistymisvaihe tarjoaa paljon mahdollisuuksia. Vanhemmalle tarjoutuu mahdollisuus olla auttavana kätenä, kun nuori yrittää selvittää tulevaisuuttaan liittyen kouluvalintoihin. Elämän opettajan rooliin kuuluu myös opettaa nuorelle laajempaa rahankäyttöä. Nuoren suojaaminen hyväksikäytöltä sekä valinnoilta, jotka myöhemmin saattavat haitata ja rajoittaa nuoren elämää, kuuluu elämän opettaja -vanhemmalle. Vanhempien antama malli on erittäin tärkeä. Jos vanhempi itse elää railakasta elämää, on turha yrittää nuorellekaan opettaa esimerkiksi oikeaa suuntaa päihdeiden suhteen. (Rautiainen 2001: 48, 55-56.)

5.3.4 Rajojen asettaja

Rajojen asettajan rooli korostuu vanhemmuudessa etenkin murrosikäisen nuoren kanssa. Rajojen asettajan roolin alaroolia on kuusi: fyysisen koskemattomuuden takaaja, sääntöjen ja sopimusten noudattaja ja valvoja, turvallisuuden luoja, ein-sanoja, vuorokausirytmistä huolehtija ja omien rajojensa asettaja. Nuoruuden keskeisimpiä kehitystehtäviä on vanhemmista irrottautuminen. Tähän

vanhempien ja nuoren välisen kuilun rakentamiseen kuuluu nuoren voimavaroja, joten se joskus ilmenee riitelynä. Nuoren on kuitenkin saatava rakentaa omaa elämäänsä, vaikka joskus se menee rajojen ylittämiseksi, jolloin nuoret saattavat helposti satuttaa itseään tai muita. Vanhempien on ymmärrettävä nuorta, mutta kaikkea ei voi eikä saa sallia eikä hyväksyä. Vanhempi tekee lapselleen suuren palveluksen ja osoittaa välittävänsä tästä asettamalla rajan ja asettumalla itse kohteeksi, jolle nuori saa ja uskaltaa olla vihainen. Vanhempi ei kuitenkaan saa toimia rajojen asettajana pelottavasti tai ankeasti, niin ettei hyväksy mitään mukavaa. Tällainen tilanne viittaa vanhemman omaan katkeruuteen tai kateuteen nuorta kohtaan. Yhteiselämä perheessä edellyttää myös nuoren vastuunottoa arkisista asioista. Kotityöt kuuluvat itsenäistyvälle nuorelle ja vanhemmat valvovat niiden tekoa. (Rautiainen 2001: 49, 53.)

5.3.5 Ihmissuhdeosaaja

Ihmissuhdeosaajan rooli korostuu rajojen asettajan tavoin murrosikäisen nuoren kanssa, mutta itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren kanssa sen merkitys kasvaa edelleen. Alaroleja on yhdeksän. Ne ovat keskustelija, kuuntelija, ristiriidoissa auttaja, kannustaja, perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalija, tunteiden hyväksyjä, anteeksiantaja/-pyytäjä, itsenäisyyden tukija ja tasapuolisuuden toteuttaja. Ihmissuhteissa vanhemmat voivat antaa sekä hyvää että huonoa esimerkkiä. Ihmissuhteiden hallintaa on vaikea opettaa. Se muovautuu pitkälti perinteistä ja kulttuurista ja on siinä mielessä suhteellista. Lapset ja nuoret kyllä huomaavat, kuinka vanhemmat käyttäytyvät kodin ulkopuolisia ihmisiä kohtaan. He tarkkailevat, ovatko vanhemmat reiluja ja kunnioittavia. Lapset ja nuoret omaksuvat vanhempiensa sosiaalisia rooleja tiedostamattaan ja samaistuvat heihin helposti. Aikuisen onkin tärkeä pyrkiä ihmissuhteissaan asiallisuuteen, rehellisyyteen ja kunnioittavuuteen, kaikkeen siihen, mitä toivoo lähimmäisilleen. Nuoren kanssa vanhemman on tärkeä olla ihmissuhdeosaajana nuoren käytettävissä keskustelijana ja kuuntelijana. Nuorelle on tärkeää kokea välittämistä ja vastavuoroista vuorovaikutusta vanhemman kanssa. (Rautiainen 2001: 48, 56.)

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävänämme on selvittää, millaisia rooleja nuoret kuvaavat vanhemmillaan olevan. Vertaamme näitä nuorten kuvaamia rooleja vanhemmuuden roolikartan rooleihin. Opinnäytetyömme liittyy MLL:n projektiin Vanhemmat ja itsenäistynyt nuori. Mannerheimin

lastensuojeluliitto antoi meille hyvin vapaat kädet suunnitella ja toteuttaa opinnäytetyötämme. Heidän toiveenaan oli tekstien kerääminen yläaste-ikäisiltä nuorilta aiheesta vanhemmat. Keräämme tekstejä helsinkiläisiltä yhdeksäsluokkalaisilta. Analysoimme keräämistämme nuorten kirjoittamista teksteistä vanhemmuuden eri rooleja ja tyypittelemme roolit keskenään samankaltaisiin ryhmiin. Selvitämme tämän tutkimuksen aineiston yhteneväisyydet, erot sekä puutokset vanhemmuuden roolikarttaan nähden. Lopuksi vertaamme aineistosta poimimiamme rooleja vanhemmuuden roolikarttaan. Kohderyhmäksemme valitsimme helsinkiläiset yhdeksäsluokkalaiset oppilaat. Ajatuksenamme oli, että tämän ikäisillä nuorilla on varmasti sanottavaa vanhemmistaan, eikä teksteistä tulisi samanlaisia.

6.2 Aineiston kerääminen

Aineiston keräämistä varten otimme yhteyttä helsinkiläisiin peruskouluihin tammikuussa 2008. Alunperin suunnitelmissa oli ottaa kouluihin kontaktia jo hyvissä ajoin ennen vuoden vaihdetta, mutta päätimme muun muassa Jokelan tapahtumien sekä koulujen mahdollisten joulukiireiden vuoksi siirtää yhteydenoton vuoden 2008 puolelle. Otimme yhteyttä muutamiin peruskoulujen rehtoreihin sähköpostitse. Sähköpostin liitteenä oli Mannerheimin lastensuojeluliiton logolla varustettu tiedote (liite 1). Löydettyämme kaksi projektista kiinnostunutta koulua, etenimme seuraavaan vaiheeseen.

Keräsimme aineistoa kahdesta Helsingin peruskoulusta neljältä eri 9.luokalta maaliskuun 2008 aikana. Ennen aineiston keräystä pidimme lyhyen info-tilaisuuden kaikille osallistuville luokille. Näissä tilaisuuksissa kerroimme nuorille tietoa Mannerheimin lastensuojeluliiton projektista Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori sekä opinnäytetyöstämme. Jaoimme jokaiselle oppilaalle kotiin vietäväksi tiedotteen (liite 2) Mannerheimin lastensuojeluliiton projektista sekä opinnäytetyöstämme. Tiedotimme myös seuraavalla kerralla tapahtuvasta kirjoitustyöstä ja siitä saatavista palkinnoista. Palkinnoiksi olimme saaneet Mannerheimin lastensuojeluliitolta jokaiselle oppilaalle kangaskassin ja hiirimaton, jotka oli varustettu liiton logolla. Painotimme nuorille tekstien nimettömyyttä ja heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa osallistumalla. Lisäksi nuoret saivat kysellä meiltä vapaasti aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Lopuksi pyysimme nuoria allekirjoittamaan kaavakkeen (liite 3), jolla he antoivat luvan käyttää kirjoittamiaan tekstejä myöhemmin.

Osallistuminen oli tietysti nuorille vapaaehtoista, mutta pyrimme motivoimaan heitä vaikuttamaan kirjoittamalla. Kirjoituskerralla kaikki oppilaat olivat halukkaista osallistumaan. Jokaisesta luokasta oli kuitenkin muutama oppilas pois kyseisenä päivänä, joten tekstejä ei tullut aivan niin paljon kuin

olimme odottaneet. Valmiita kirjoituksia tuli noin 60 kappaletta, joista poikien kirjoittamia oli hiukan enemmän. Kirjoittamisen tueksi olimme tehneet A4 pituisen tehtävänannon (liite 4), johon olimme koonneet apukysymyksiä sekä mahdollisia lauseen aloituksia. Kirjoittamista varten oli varattu noin yksi tunti, mutta nuoret suoriutuivat tehtävästä odotettua nopeammin.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole ratkaisevaa merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Aineiston koon määrittämiseksi ei ole olemassa sääntöjä, mutta käytännön kokemusten mukaan on järkevää ajatella aineiston riittävän silloin, kun uudet tapaukset eivät tuota enää uutta tietoa tutkimukseen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tavoitteena tuottaa yleistettävää tietoa, vaan kuvata tapahtumia, ymmärtää toimintaa tai rakentaa ymmärrystä jostakin ilmiöstä. Aineiston tehtävänä on toimia tutkijan apuna. (Eskola - Suoranta 2000: 61-62.)

6.3 Narratiivinen tutkimus

Tutkimuksessamme keräämme nuorten itse tuottamia kertomuksia omista vanhemmistaan, mistä teemme aineistonanalyysin. Aineistomme on riippuvainen siitä, millainen kohderyhmämme on. Se on sidoksissa aikaan ja paikkaan ja näin ollen on narratiivinen aineisto. Ihminen kertoo mielellään tarinoita. Ilman tarinoita emme tietäisi paljonkaan juuristamme, taustoistamme tai perinteistämme. Tarinoiden kautta ihmiselle avautuu mahdollisuus jäsentää olemassaoloaan, ja sille muodostuu merkityksiä sekä selityksiä. Tarina- ja kertomusmetaforien, eli narratiivien, käyttö on yleistynyt ja saavuttanut paikkansa laadullisen tutkimuksen työvälineenä vasta lähivuosina. Narratiivisuudella on kuitenkin pitkät perinteet filosofiassa, historiassa sekä kirjallisuus- ja kielitieteessä, mutta on hämmästyttävää, että monipuolinen eri tieteenalojen valtaus tapahtui vasta 1980-luvun alussa, Suomessa jopa vielä myöhemmin. (Uusitalo 2006: 48.)

Narratiivisuutta voidaan pitää ihmiselle luonnollisena tapana tehdä selkoa elämästään. Loogisen ajattelun lisäksi narratiivinen tarinamuoto on toinen tapa jäsentää kokemuksiaan. Narratiivisuus viittaa selvästi ihmisenä olemiseen ja elämiseen. Nykyaikana narratiivista aineistoa on helppo kerätä. Aineiston keräämiseen voi käyttää apunaan mediaa, televisiota sekä radiota. Myös jo olemassa olevat kirjoitukset kuten kirjeet ja lehtiartikkelit tarjoavat erinomaista narratiivista aineistoa. (Eskola - Suoranta 2000: 23-24.) Narratiivinen aineisto mahdollistaa kertomattomien kertomusten kuvaamisen. Narratiivisen tutkimuksen ja perinteisen laadullisen tutkimuksen välisenä erona voidaan pitää juuri subjektiutta. Narratiivisen tutkimuksen totuus on suhteellinen ja muodostuu sosiaalisessa prosessissa. Narratiivisen tutkimuksen tavoitteena ei ole saada yleispätevää tietoa, vaan se pyrkii henkilökohtaiseen ja subjektiiviseen tietoon. Narratiivisella tutkimuksella on

kuitenkin mahdollista tuottaa uusia hypoteeseja tutkittavasta ilmiöstä, jossa ihminen määrittellään aktiiviseksi, merkityksiä antavaksi toimijaksi. Tutkimus on kuitenkin aina sidoksissa aikaan ja paikkaan. (Oulun yliopisto 2002.)

6.4 Tyypittely aineiston analyysinä

Tyypittelyä voidaan kuvata aineiston tiivistämiseksi havainnollisiin tyyppeihin. Tyypittelyssä ei keskitytä haastateltaviin tai vastaajiin, vaan heidän antamaansa informaatioon. Tyypittelyllä pyritään kiteyttämään aineiston oleelliset tiedot, eli tiivistämään aineisto. Tyypittelyllä päästään hieman pidemmälle kuin teemoittelulla, sillä siinä aineisto kuvataan laajasti teemoittelun lukuisten teemojen sijaan. Aineistosta poimitut tyypit ovat koontien koonteja ja useimmiten teemat sisältyvätkin tyyppeihin. Tyypittely vaatii aineiston aktiivista työstämistä ja sen perusteellista tiivistämistä. Jokaiseen analyysin perusteella löydettyyn tyyppiin kuuluvien tekstien avulla voidaan laatia tyypikuvauksia. Kuvauksissa yhdistyvät eri vastauksissa esiintyvät yleiset ja tyypilliset elementit. Näiden tyypikuvausten perusteella voidaan nähdä, miten eri tyypit eroavat toisistaan, ja ne ovat ikään kuin tiivistelmiä aineistosta ja kiteyttävät aineiston keskeisimmät asiat. (Menetelmäopetuksen tietovaranto 2008.)

Tyypittelyssä on siis kyse aineiston ryhmittelystä selviin, samankaltaisiin ryhmiin. Tyypittely sisältää kaikkea sellaista tietoa, jota yksittäisessä vastauksessa ei ole. Tyypittelyllä pystytään parhaimmillaan kuvaamaan aineisto laajasti ja mielenkiintoisesti. Useimmiten laadullinen aineisto analysoidaan teemoittelemalla. Aineistoa voi kuitenkin analysoida pidemmälle etsimällä yleisempiä tyyppejä. (Eskola - Suoranta 2000: 181.)

Aloitimme aineiston tutkimisen etsimällä erilaisia rooleja, joita nuoret antoivat vanhemmilleen. Alleviivasimme kaikki löytämämme roolit. Rooleja löytyi liki 30, joista jokaiseen saimme useita esimerkkejä. Syvennyttyämme rooleihin lisää, huomasimme niissä päällekkäisyyksiä ja yhteneväisyyksiä. Yhdistelimme rooleista viisi pääroolia, jotka ovat: välittäjä, esimerkin antaja, perheen pää, ystävä ja itsenäistäjä. Tekstit olivat hyvin eripituisia ja tyyllisiä. Osa nuorista oli kirjoittanut tekstin kirjeeksi jommallekummalle tai molemmille vanhemmille, osa taas oli vastannut ainoastaan lyhyesti tehtävänannossa antamiimme apukysymyksiin. Osa teksteistä oli lähes ylistyspuheita vanhemmille ja osa taas hyvinkin ahdistavia ja synkkiä. Teemoja, joista nuoret kirjoittivat, oli paljon. Yleisimmät aiheet näyttivät olevan itsenäistyminen, rajat ja niihin liittyvät riidat, kaverisuhteet, nuoren ja vanhemman yhteinen aika sekä perheen sisäiset ongelmat kuten avioerot ja päihteidenkäyttö.

Aineistomme oli kattava ja siitä sai hyvin kerättyä opinnäytetyöhömmme tarvittavat tiedot. Tekstejä tuli yhteensä noin 60 kappaletta, joista vain murto-osaa ei voinut luotettavasti käyttää. Nämä muutamat tekstit, joita emme työssämme käyttäneet, olivat joko vain muutaman rivin mittaisia, eikä niissä käsitelty vanhempien rooleja, tai ne oli selvästi kirjoitettu vitsinä.

7 VANHEMMUUDEN ROOLIT

Olemme kuvanneet aineiston avulla, mitä jokainen vanhemman rooli pitää sisällään, ja kuinka vanhempi toimii toteuttaessaan tätä roolia. Kerromme myös nuorten kuvauksia roolien toteutumisesta omien vanhempiensa osalta. Kuvauksia elävöitämme nuorten omilla, aineistosta poimituilla esimerkeillä. Pyrimme selvittämään miten ambivalentteja vanhemmuuden rooleja nuoret kuvaavat vanhemmillaan olevan, eli osoitamme roolien kahdensuuntaiset tunteet nuorten kirjoittamien esimerkkien avulla. Jokaisen esimerkin perässä on kirjoittajan kuvitteellinen nimi. Halusimme tehdä kirjoittajista todellisia henkilöitä nimeämällä heidät ja osoittaa samalla, että olemme käyttäneet aineistoamme monipuolisesti. Nimestä voi siis päätellä vain kirjoittajan sukupuolen. Ainoastaan sukupuoli ja ikä olivat tiedossa nuorten tekstejä lukiessamme, koska tekstit pyydettiin kirjoittamaan nimettömästi.

7.1 Välittäjä

Vanhempi, joka on omaksunut välittäjän roolin, toimii aineistomme mukaan nuorta kannustaen, tukien sekä osoittaen ja ottaen vastaan rakkautta. Hän myös mahdollistaa nuorelle tärkeitä asioita, kuten harrastuksia. Kannustus ja tuki voi kohdistua koulunkäyntiin sekä valintoihin, joita nuori tekee nyt ja tulevaisuudessa. Vanhempi osoittaa kiinnostustaan nuoren asioihin kyselemällä ja neuvomalla, mutta kuitenkin luottaen. Riidat ja niiden selvittäminen kuuluvat välittävän vanhemman ja nuoren suhteeseen.

Nuoret toivat esiin, että vanhempien antama kannustus ja tuki on tärkeää, mutta monen nuoren mielestä myös liiallista. Vanhemmat saattavat antaa tukea myös väärissä asioissa tai olla huomaamatta todellisia tuen tarpeita.

”Haluaisin myös, että vanhempani lopettaisivat turhan kannustamisen, kun välillä tulee kolme tekstiviestiä putkee, että ’Tsemppiä’.” (Kaisa)

”Saan vanhemmiltani hirveästi tukea joka asiassa. Esimerkiksi koulussa (jossa en ole kovin hyvä), harrastuksissa, sillä vanhempani kyyditsevät minut usein treeneihin ja ovat katsomassa pelejäni. Saan tukea myös kaikissa elämän valinnoissa, mikä on mielestäni loistava juttu.” (Mika)

”Isän toivon tietävän, että minun harrastus on minun harrastus, tuntuu vain välillä, että hän elää vähän liian vahvasti siinä mukana.” (Sami)

”Toivoisin, että näkisitte kuinka paljon minuun sattuu ja oppisitte niin arvostamaan minuakin, mutta ettette kuitenkaan yrittäisi ratkoa tai osallistua ongelmiini, koska pystyn siihen itse.” (Laura)

Monet nuoret tiedostivat sen, että perheessä voi olla vastoinkäymisiä ja vaikeita aikoja, mutta vanhempien rakkaus on silti olemassa. Nuoret toivat myös esiin luottamuksen tärkeyden. Osa nuorista koki vanhempiensa välittävän heistä, kun he olivat kiinnostuneita lapsensa elämästä, mutta vastaavasti osa koki sen ahdistavana ja toivoivat lisää luottamusta sekä ymmärrystä.

”Haluaisin sanoa teille, että vaikka olisin maapallon toisella puolella olisin silti kanssanne. Meidän välillä on side, jota ei mikään voi katkaista...Sillä siteellä on nimi ja se on perhe.” (Roosa)

”Isä ja äiti, toivon teidän tietävän, että olette todella rakkaita ihmisiä kaikesta huolimatta. Hyviä ja huonoja aikoja on kaikilla, mutta silti olette jaksaneet olla minun tukena, Vaikka en aina näytä ulkoisesti kuinka paljon merkitsette minulle, niin sydämessäni teille on aina oma paikka...kaikesta huolimatta rakastan teitä koko sydämeni kyllyydestä, kiitos siitä, että olette juuri te ettekä ketään muu.” (Mika)

”Minun parastani ne vaan ajattelee mikä on mielestäni tärkeää. Vanhempien kuuluu välittää tai elämä voi luisua helposti raiteiltaan.” (Pekka)

”Äidille haluan sanoa että sinun ei tarvitse olla huolissaan missä menen iltaisin. Tiedän kyllä itse vaarat ja osaan varoa niitä tarvittaessa... Olette kohdelleet minua hyvin, mutta toivon että voisitte luottaa minussa siihen, että en pilaa elämääni huumeilla tai muilla ongelmilla. Tiedän, että se voi olla vaikeaa päästää oma lapsi ulos illalla ja antaa tulla myöhään kotiin. Mutta sellaista se nuoren elämä on.” (Kari)

Välittäjän roolista nousi esiin kannustus, tuen antaminen, lapsesta välittäminen sekä rakkauden antaminen ja vastaanottaminen. Nuorten esimerkkien perusteella on helppo huomata, miten vaikeaa vanhemmalle voi olla toteuttaa välittäjän roolia. Roolin toteuttaminen on jatkuvaa tasapainoilua riittävän välittämisen ja vapauden antamisen välillä.

7.2 Esimerkinantaja

Aineistosta tuli selvästi esille rooli, jonka nimesimme esimerkinantajan rooliksi. Tässä roolissa vanhemmat toimivat nuoren esikuvina, opettavat heitä välttämättömissä arjen asioissa sekä ohjaavat oikean ja väärän tunnistamisessa. Vanhemman on tärkeä näyttää nuorelle esimerkillistä vanhemmuutta sekä myös yksilöllistä naisena ja miehenä olemista. Vanhemmat eivät kilpaile keskenään, vaan toimivat nuorelle turvallisenä aikuisena. He välittävät omia arvojaan ja tapojaan

nuorelle, mutta hyväksyvät nuoren omana itsenään, eivätkä yritä muokata nuoresta omaa peilikuvaansa.

Monet nuoret kokivat, että vanhemmat ovat hyviä opettajia erilaisissa asioissa ja että äidillä ja isällä on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Kilpailutilanteita saattoi syntyä avioerojen myötä. Vanhemman uuden puolison koettiin olevan uhka eikä häntä nähty aikuisena.

”Isä osaa neuvoa minua teknisissä pulmissa ja on korjannut moponi osia parikin kertaa. Äiti ei osaa neuvoa mopojuutuissa. Äiti osaa neuvoa muissa asioissa, esim. kokkauksessa ja kotihommissa.” (Tapio)

”Et voi kertoa asioita isästä mulle, kun mua ei edes kiinnosta mitä se on taas tehnyt ja valittanu. Luulet varmaan olevas joku sanonko mitä parempi vanhempi ku iskä.” (Marjo)

”Kaikkein tärkeintä minulle on se, että vanhempani ovat hyvissä väleissä erosta riippumatta.” (Sini)

”Haluaisin sinun tietävän Äitipuolena miten paljon vihaan sinua kun olet tehnyt elämästäni yhtä helvettä. Kun olet tuhonnut melkein suhteeni isäni kanssa...toivoisin että voisit pitää isästä parempaa huolta kuin käyttää rahasampona ja veit rahaa omaan maahasi niin paljon että isällä ei ole varaa edes maksaa leffalippuja.” (Antti)

Monissa teksteissä vanhempien esimerkin antaminen oli kyseenalaista. Päihteidenkäyttö, kiroilu ja riitely olivat asioita, joihin nuoret kiinnittivät huomioita. Muutamassa tekstissä tuli esille se, että nuori piti kyseenalaisen esimerkin näyttämistä toisaalta hyvänä, mutta toisaalta koki sen heikentävän omaa ymmärrystään esimerkiksi tupakanpolton suhteen. Löytyi kuitenkin tekstejä, joissa vanhempi koettiin myös hyvänä esimerkin antajana.

”Miksi äidin ja isän pitää kiroilla, vaikka munkaan ei tarvitse? Hieman esimerkkiä voisi näyttää lapsillensakin.” (Marja)

”Äidin ja minun suhteessa on hyvää se että äiti hakee tupakkaa, mutta siinä on huonoa se etten oikein enää ymmärrä mitä väärää tupakoinnissa on.” (Toni)

Monet nuoret tunsivat kiitollisuutta perheeltään saamistaan opeista, mutta löytyi niitäkin, joiden arvot ja asenteet olivat täysin päinvastaisia kuin vanhemmilla. Osa vanhemmista hyväksyi erilaisuuden, mutta joidenkin kohdalla tämä aiheutti konflikteja.

”Haluan, että tiedätte kuinka kiitollinen olen teille. Olette kasvattaneet minusta järkevän, nuoren naisen, jolla on omia unelmia ja suunnitelmia. Olette myös opettaneet ettei mikään ole itsestään selvää.” (Roosa)

”Toivoisin, että voisitte hyväksyä minut sellaisena kuin oikeasti olen. Että tajuaisitte, etten ole teidän peilikuva, ja kaikki arvoni, asiat joita pidän tärkeinä ja tapani katsoa maailmaa ovat täysin erilaiset kuin teidän.... Toivoisin, ettette yrittäisi repiä minua teidän maailmaan ja todellisuuteen, koska en halua elää siellä.” (Laura)

Esimerkinantajan rooliin kuuluu opettaa nuorelle erilaisia taitoja, näyttää esimerkkiä ja toimia esikuvana, hyväksyä erilaisuutta ja olla avarakatseinen sekä välittää yhteiskunnan sääntöjä. Aineistosta kävi ilmi, että esimerkinantajan roolia toteutettiin monissa perheissä kovin löyhästi.

7.3 Perheenpää

Perheenpää -roolissa vanhempi asettaa nuorelle rajoja, mutta kykenee myös olemaan joustava ja keskustelemaan asioista. Vanhempi vaatii nuorta ottamaan vastuuta omasta elämästään sekä osallistumaan perheen yhteisiin arjen asioihin, kuten kotitöihin. Vanhemman on oltava määrätietoinen aikuinen, johon nuori voi tarvittaessa turvautua. Kasvatukseen kuuluu myös nuorten rankaiseminen, jos yhteisiä sopimuksia rikotaan. Vanhempi ymmärtää olla turvautumatta kyseenalaisiin kurinpitomenetelmiin, vaikka muut keinot eivät enää auttaisi. Vanhempi on vastuussa nuoresta ja koko perheestä sekä vastaa perheen tuloista ja menoista. Myös koulun käynnin seuraaminen kuuluu vanhemman tehtäviin.

Osa nuorista koki epäselvyyttä vanhempien asettamien rajojen suhteen. Teksteistä kävi ilmi, että rajojen asettaminen ja niistä keskusteleminen on nuorten mielestä tärkeää. Osa nuorista koki vanhempien olevan liian lepusuja ja kaipasi kurinpitoa ja rangaistuksia.

”Haluaisin, että ette enää puuttuisi liikaa mun omiin asioihini, kuten teidän mielestänne mun liialliseen pelaamiseen ja sisällä olemiseen.” (Arttu)

”Jos antaisitte minun olla itsenäisempi, en haastaisi niin paljon riitaa. Ymmärrän, että sääntöjä täytyy olla, mutta tuntuu tyhmältä joutua neuvottelemaan kanssanne joistakin itsestäänselvyyksistä, joihin kuitenkin lopulta saan luvan.” (Katariina)

”Toivoisin silti, että vanhempani olisivat pitäneet enemmän kuria minuun, kun olin vänkäävä pikkupoika.” (Pauli)

”Äiti voisit edes joskus rankaista minua, jos teen jotain typerää.” (Niina)

Välillä nuoret kokivat, että heitä rangaistaan turhaan, mutta kunnioitus vanhempia kohtaan oli niin suuri, että he tottelivat. Muutamissa teksteissä nuori ei enää kunnioittanut vanhempaa, jolloin hyväksyttävät kurinpidolliset menetelmät eivät enää toimineet.

”Kumminkin tottelen sinua, koska en halua pilata välejäme.” (Veera)

”Haluaisin, että ymmärtäisit, että olen joskus humalassa, etkä voi asialle mitään, vaikka rankaisisit kuinka. Tahdon, että lopetat aggressiivisen käyttäytymisesi.” (Simo)

Kotitöiden tekeminen oli aihe, josta tuntui syntyvän eniten riitoja nuoren ja vanhemman välillä. Nuoret toivat esille sen, että vanhempien pitää olla vastuussa perheestä. Joissakin teksteissä

vanhempi oli jakanut vastuutaan ehkä liikaakin nuorelle, mikä koettiin raivostuttavana. Vanhempien vastuu rahan käytöstä koettiin osittain hyvänä, osittain huonona.

”Suurin riita-alue meillä näyttää olevan huoneeni kunto. Aina se on niin sotkuinen. Se ärsyttää tosi paljon, koska se on kuitenkin mun huone eikä teidän tarvitse sinne katsoa jos se niin häiritsee.” (Tuukka)

”Mulla on aivan liikaa vastuuta mun ikäiseksi, hoidan pikkusiskoa, kun äiti juhlii.... Teen kotitöitä, siivoan, siivoan, siivoan, siivoan, ilman minkäänlaista palkkaa. Ei edes kiitoksen sanaa...Siskon lelujen siivoaminen alkaa raivostuttaa, pikkusiskosta huolehtiminen on sinun vastuullasi, ei minun, eihän?” (Marjo)

”Sitä myös arvostan, että jos pyydän vaikka 20 euroa lätkämatsiin tai Stadiin, niin lähes poikkeuksetta saan rahaa silloin kun sitä tarvitsen.” (Sampo)

”Epäkohta, johon haluaisin puuttua on se, että miksi minun pitää maksaa kaikki nykyään itse?... No kyllä sitä rahaa aina jotenkin löytyy äidin uusiin kenkiin, muttei minun harrastuksiini.” (Tuukka)

Aineistossamme oli sekä niitä tekstejä, joissa vanhempi oli kiinnostunut nuoren menestyksestä koulumaailmassa, että niitä, joissa nuori joutui pärjäämään omillaan. Osa nuorista koki painetta siitä, ettei saanut epäonnistua esimerkiksi kokeissa. Osa taas toivoi vanhemmiltaan enemmän osallistumista heidän koulunkäyntiinsä.

”Minua ärsyttää se, että kuvittelette minun olevan täydellinen ja jos joku koe menee mielestäni ihan hyvin, teiltä kuulee kommenttia: ’Nojaa, ihan hyvä.’ tai että, ’Olisi se paremminkin voinut mennä.’ Eiköhän se ole minun ihan oma asiani, miten hoidan koulun käyntini.” (Anna)

”Joskus minua ärsyttää, kun vanhempani eivät pakota minua lukemaan esim. kokeisiin. Toivoisin heiltä, että he ottaisivat enemmän osaa koulun käyntiini.” (Marko)

Perheenpää rooliin alarooleja olivat analysointivaiheessa vastuun kantaja, menestyksen vaatija, menestyksestä kiinnostumaton, rankaisija, auktoriteetti, rajojen asettaja, rahan antaja ja kotitöiden jakaja. Rooliin kuuluu suurimmaksi osaksi rajoittavia tehtäviä, minkä takia nuorten teksteistä nousi vastustusta tätä roolia kohtaan.

7.4 Ystävä

Ystävän roolissa oleva vanhempi on nuorelle tärkeä vapaa-ajan seura. Yhteinen aika voi liittyä harrastuksiin, kulttuuriin, matkusteluun tai esimerkiksi ostoksilla käyntiin. Vanhempi on nuorelle tärkeä keskustelukumppani ja kuuntelija. Hän jakaa yhdessä nuoren kanssa ilot ja surut. Hänelle voi ehkä kertoa suurimmatkin salaisuudet. Vanhempi ei tuomitse, vaan antaa nuoren tehdä elämässään omat ratkaisut. Ystävän roolissa voivat olla joko molemmat vanhemmat tai vain toinen heistä.

Nuoret arvioivat vanhempiaan ystävän roolissa hyvin kattavasti. Osa koki saavansa vanhemmiltaan riittävästi aikaa ja osa puolestaan harmitteli yhteisen ajan vähyyttä. Monissa teksteissä tuli ilmi, etteivät vanhemmat kuuntele nuorta. Jotkut nuoret olivat harmissaan siitä, että heidän mielestään omat vanhemmat eivät todella tunne lastaan.

”Jos minun ja systerin pitää tulla sun luo niin tee jotain meidän kanssa, äläkä vain pidä ’omaa aikaa’ ja juo. Se loukkaa.” (Tuulia)

”Faijan kanssa vietän paljon aikaa korjaten autoja tai käymme näyttelyissä tai jotain autoihin tai mopoihin liittyvää.” (Matias)

”Haluaisin, että puhuisimme enemmän. Toivoisin, että voisimme tehdä joskus jotain yhdessä... Joskus teemme jotain yhdessä, mutta harvemmin, yleensä faijaa ei huvita.” (Sakari)

Teksteissä tuli ilmi avioeroperheitä, joissa toinen vanhemmista on jäänyt etäisemmäksi jo konkreettisen välimatkan takia. Oli myös perheitä, joissa vanhemmat olivat yhdessä, mutta muuten jakoivat aikaansa nuoren kanssa erilailla, mikä vaikutti häiritsevän osaa nuorista.

”Isä me nähdään liian harvoin, mikset edes soita? Etkö välitä? Haluaisitko et me ei edes oltaisi yhteydessä?” (Essi)

”Haluaisin viettää enemmän aikaa isän kanssa. Isän kanssa käymme veneilemässä saarissa. Isällä saan ajaa autolla. En tee äidin kanssa yhdessä paljon mitään enää.” (Tuomas)

”Olen aina viettänyt enemmän aikaa äidin kuin isän kanssa johtuen varmasti siitä, että isä on ollut niin paljon matkoilla ja harrastuksissa. Siksi olenkin tullut läheisemmäksi äidin kuin isän kanssa. Haluaisin, että voisin viettää enemmän aikaa isän kanssa kahden kesken.” (Terhi)

Osan mielestä vanhemmat olivat oikeita ystäviä ja keskustelukumppaneita. Nuoret kokivat tärkeäksi vanhempien läsnäolon ja sen, että heitä kuunnellaan, minkä takia henkilökohtaisten asioiden jakaminen olikin nuorelle tärkeä ystävyuden mittari.

”Äitini on hieno ihminen. Suhteemme on hieno, sillä hänelle voin kertoa mitä vain, ilman että tarvitsee pelätä hänen tuomitsevan.” (Tiina)

”Olen ennen voinut kertoa sinulle kaiken, mutta nykyisin on helpompi vaan puhua jollekin, joka on kodin ulkopuolelta. Pidät muutenkin suurinta osaa minulle tärkeistä asioista turhana hömppänä...Kysyt kovin harvoin, kuinka voin ja siksi et myöskään tiedä minusta paljon mitään.” (Katri)

”Perheessämme ei ole tabuja ja minä olenkin saanut jokapäiväisessä elämässä hyvän yleissivistyksen ja valistuksen elämään liittyen. Isän ja äidin kanssa on myös helppo keskustella kaikesta, eikä se tunnu siltä, että puhuisi isälle tai äidille vaan se on ihan tavallisten ihmisten kanssa keskustelua.” (Teemu)

Ystävän roolissa on nähtävissä se, että nuoret kaipaavat vanhemmistaan vapaa-ajan seuraa, kuuntelijaa ja keskustelukumppania. Ystävän rooli on perheen pää rooliin verraten hyvin

positiivissävytteinen. Tässä roolissa vanhempi on nuorelle vertainen, asettuu nuoren kanssa samalle tasolle.

7.5 Itsenäistäjä

Itsenäistäjän roolissa oleva vanhempi huolehtii nuoren asioista, mutta antaa myös tilaa nuoren itsenäistymisprosessille. Vanhempi on kiinnostunut, missä seurassa lapsi viettää vapaa-aikaansa, ja ohjailee lapsen rahan käyttöä. Samalla hän myös antaa nuoren kulkea itse valitsemaansa polkua. Itsenäistäjä antaa nuorelle pikku hiljaa lisää vapautta, mutta edellyttää myös vastuun lisääntymistä samaan aikaan. Vanhempi on nuoren taustalla tukena, eikä jätä nuorta yksin itsenäistymisprosessinkaan aikana. Hän ymmärtää, ettei nuori ole enää pieni lapsi, joka tarvitsee jatkuvaa huolenpitoa. Itsenäistyminen on usein esillä nuoren ja vanhemman välisissä keskusteluissa. Vanhempi myös tukee nuorta hankkimaan kesätöitä ja sitä kautta saamaan työkokemusta ja omaa rahaa.

Itsenäistäjän rooli tuli nuorten teksteissä esiin kahdella tavalla. Osa koki vanhempansa ylihuolehtiviksi ja kaipasi lisää itsenäisyyttä. Osa taas oli tyytyväinen siihen, miten vanhemmat antoivat vapautta, mutta olivat samalla myös kiinnostuneita lapsensa asioista. Monia nuoria häiritsi se, ettei heille annettu tarpeeksi vastuuta. Teksteistä kävi ilmi, että etenkin äidit huolehtivat ehkä liikaakin.

”Haluaisin myös heidän ymmärtävän, että joissain asioissa en ole enää niin pieni kuin olin 10-vuotiaana.” (Anna)

”Te ette anna minun ikinä tehdä mitään, silti aina kyselette mitä olen tehnyt. En ole ikinä tehnyt mitään, mutta silti aina utelette...Te ette anna minun ikinä tehdä mitään, kun aina olette niin huolissanne. En ikinä saa tehdä mitään, sillä pelkäätte kuollaksenne.” (Ida)

”Äiti, meillä on tosi hyvät välit ja sä tiedät musta kaiken, mut anna mun vähän itsenäistyä. Muuten se on aika järkytys kun 18 vuotiaana ehkä muutan omilleni.” (Miro)

”Tuntuu, että vanhemmat vaatii vain enemmän, mutta vastuuta ei saa tarpeeksi... Jos lapsi ei saa olla yhtään itsenäinen, voi täysi-ikään tullessa olla aivan pallohukassa.” (Timo)

Monia nuoria ärsytti myös se, että vanhemmat olivat ennakkoluuloisia esimerkiksi seurustelukumppanin valinnassa. Jotkut nuorista myös paheksuivat sitä, että vanhemmat säätelivät liikaa heidän rahankäyttöään.

”Ei tarvitse olla niin ennakkoluuloinen. Kyllä minä tiedän, millaisessa seurassa minä liikun ja kuka on oikea henkilö, kenen kanssa seurustella.” (Vilma)

”Ja loppujen lopuksi, jos kaksi ihmistä on tarkoitettu olemaan yhdessä sitä ei yksi äiti pilaa, vaan hankaloittaa asioita.” (Jaakko)

”Kyse ei ole rahasta, sillä en saa omilla rahoillakaan ostaa mopoa. Kyse on ennemminkin äidin sairaasta pakkomielleestä, että kaikilta mopoilijoilta lähtee henki.” (Heikki)

Luottamus-käsite tuli esille monissa teksteissä. Nuoret kokivat, että vanhempien luottamus oli myös yksi askel kohti itsenäisyyttä. Osassa teksteissä tuli myös esille, että jos vanhemmat eivät luota nuoreen ja epäilevät hänen toimiaan jatkuvasti, nuori joutuu valehtelevaan muun muassa siitä, kenen kanssa liikkuu vapaa-aikana.

”Hienoa, että annatte mun kulkea omia polkuja, kunhan vain kerron, minne matka ja mitä kautta. Jokaisella nuorella ei ole samanlaista vapautta.” (Valteri)

”Äidissäni minua ärsyttää se, että hän on niin vanhanaikainen. Minusta tuntuu esim. että hän ei ymmärrä sitä, että poika ja tyttö voisivat olla kavereita keskenään. Siksi joudun usein valehtelevaan missä oikeasti olen, jos vaikka vietän aikaa kaverini kanssa, joka on poika.” (Liisa)

Itsenäistäjän roolissa vanhemman kuuluu huolehtia ja rajoittaa, mutta myös antaa nuorelle vastuuta ja mahdollistaa itsenäistymisprosessi. Nuorten teksteistä ilmeni, että vanhemmat eivät välttämättä osaa antaa tarpeeksi tilaa nuorten itsenäistymisprosessille.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella voi huomata, kuinka haastavaa erilaisten kasvatusroolien toteuttaminen nykyajan vanhemmille voi olla. Yhteiskunnan monien muutosten ja odotusten takia myös nuoret vaativat vanhemmiltaan paljon, ja onkin syytä miettiä, onko vanhemmilla voimavaroja ottaa nuorten vaatimuksia vastaan. Tärkeää on myös pohtia, ovatko vanhemmat tietoisia nuorten todellisista tuen tarpeista. Monissa teksteissä nuoret kaipasivat vain aikuista, jolla olisi aikaa kuunnella ja keskustella nuorta askarruttavista asioista. Palaamme hiukan nuorten kirjoittamien tekstien teemoihin ja peilaamme niitä opinnäytetyömme teoriaan.

Itsenäistyminen oli yksi pääteemoista, josta nuoret kirjoittivat teksteissään. Irrottautuminen vanhemmista ja itsenäisempään arkeen siirtyminen oli monien nuorten toive. Kavereiden merkitys korostui, ja vanhemmilta haluttiin lisää vapautta. Nuoret kokivat vanhempien rajoittavan heidän elämänsä liikaa. Toisaalta on syytä miettiä, onko tässä kyse vanhempien ja nuorten keskinäisistä

ymmärryseroista. Vanhempien oma nuoruus on ollut hyvin erilaista tämän päivän nuorten elämään verrattuna, minkä takia heidän on ehkä vaikea ymmärtää oman nuorensa haluja ja tarpeita. Myös nuoret vaativat nykypäivänä paljon, joten vanhempien on vaikea arvioida, mitä sallia ja mitä ei.

Dunderfeltin (1997: 92-93) mukaan yläasteikäinen nuori on vielä nuoruutensa varhaisvaiheessa, jolloin ihmissuhteiden kriisi korostuu. Murrosikä tuo tullessaan protestointia vanhempia kohtaan ja uusien ystävyysuhteiden korostumisen ikätovereiden kanssa. Aaltonen (1999: 222-225) puolestaan korostaa vanhemman ja nuoren vuorovaikutuksen määrää ja perheen tarjoamaa tukea nuorelle. Kodin kasvatusilmasto eli perheen ihmissuhteet ja kasvatusmetodit, vaikuttavat nuoren kehitykseen. Teksteistä tuli hyvin esille, miten nuoret kaipaavat itsenäisyyttä arjessaan, mutta toivovat myös yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa.

Nuoret toivat teksteissään esille perheen sisäisiä ongelmia, muun muassa avioeroista aiheutuneet riidat, vanhempien päihteiden käyttö sekä kyseenalainen vanhemmuus. Perheen sisäiset ongelmat näkyvät selkeästi tutkimustuloksiamme esimerkeissä, joissa nuoret arvioivat vanhempien rooleja. Vanhempien omat ongelmat vaikuttavat nuoreen monella tavoin. Keskittyessään omiin ongelmiinsa vanhempi ei ehkä huomaa nuorta ja hänen tarpeitaan. Vanhempi voi purkaa omia huoliaan nuoreen ja kääntää vanhempi-lapsi suhteen väärinpäin. Nuorten roolikuvausten perusteella on nähtävissä, että moni vanhemmista tarvitsee tukea kasvatustehtävässään.

Rautiaisen (2001: 3) mukaan vanhemmuuden sisältö on yksilöllinen. Hän korostaa, että vanhemmuus ei ole helppoa ja se voi olla joskus hukassakin. On kuitenkin tärkeää muistaa vastuullinen vanhemmuus, jotta turvataan lapsen tasapainoinen kehitys. Rautiaisen korostaa vanhempien tukemisen tärkeyttä, johon tulee panostaa, varsinkin nyky-yhteiskunnassa, jossa vanhemmuus ja kasvatus käsitteinä muuttuvat jatkuvasti. Hellsten (2001: 9) tähdentää, että varsinkaan kehittyvän nuoren kanssa eläminen ei ole vanhemmille yksinkertaista. Se on luova ja kokonaisvaltainen prosessi, jossa tarvitaan rohkeutta asettua käytettäväksi. Kasvatustehtävä on Hellstenin mukaan vanhemmille haaste, jossa vanhemman on uskallettava kuunnella itseään ja kyettävä aitoon oman kasvuprosessiin itsensä kanssa.

Seuraavaksi vertailemme aineistostamme saamiamme tuloksia teoriaosuudessa esiteltyyn vanhemmuuden roolikarttaan (s. 18-21). Pyrimme näyttämään, mitä yhteneväisyyksiä niissä on ja miten ne mahdollisesti eroavat toisistaan. Johtopäätöksissä on otettava huomioon aineistomme narratiivisuus, eli se, että se on sidoksissa aikaan ja paikkaan. Saman tutkimuksen toistaminen voisi

antaa eri paikassa ja eri aikaan toisenlaiset tutkimustulokset. Lähestymme vanhemmuuden roolikarttaa nuoruuden ajanjakson pohjalta.

8.1 Roolien vertailua

Opinnäytetyössämme on kysymys nuorista ja heidän vanhempiansa välisestä vuorovaikutuksesta, joten tuloksissa ei näy vanhempien rooleja, jotka korostuvat lapsuusiässä. Aineisto on koottu 15-16-vuotiailta nuorilta. Roolit olisivat olleet erilaisia jos kohderyhmässä olisi ollut mukana myös nuorempia lapsia. Esimerkiksi seitsemänvuotiaan lapsen tarpeet vanhemmiltaan ovat hyvin erilaisia kuin murrosikäisellä. Vertailussa on otettava myös huomioon, että vanhemmuuden roolikartta on kehitetty vuonna 1999, eli lähes 10 vuotta sitten.

Aineistostamme löytyneet vanhemmuuden roolit ovat pitkälti samat kuin vanhemmuuden roolikartassa. Löysimme nuorten teksteistä viisi eri vanhemmuuden roolia, mikä vastaa roolien määrää vanhemmuuden roolikartassa. Roolikartan roolit ovat syvempiä ja monipuolisempia kuin aineistostamme löytyneet roolit. Aineistomme on suhteellisen pieni, joten roolimme jäävät osittain suppeiksi vanhemmuuden roolikarttaan verraten.

Osassa rooleista yhteneväisyydet olivat selkeät ja ne olivat sisällöltään lähes samat. Kahden roolin kohdalla yhteisen sisällön löytäminen oli vaikeampaa. Aineistostamme noussut välittäjän rooli vastaa pitkälti vanhemmuuden roolikartan rakkauden antajan roolia. Molemmissa rooleissa keskeisiä teemoja olivat kannustus, tuki ja rakkauden osoittaminen. Liitimme välittäjän rooliin vanhemman kiinnostuksen nuorten asioita kohtaan sekä yhteiset riidat, joita rakkauden antajan roolissa ei näy. Vanhemmuuden roolikartan huoltajan rooliin sisältyy nämä, joten myös se on osittain liitettävissä välittäjän rooliin.

Esimerkinantajan rooli on verrattavissa vanhemmuuden roolikartan elämän opettajan rooliin. Molemmissa rooleissa löytyvät oikean ja väärän opettaminen, esimerkkinä oleminen, arvojen ja tapojen välittäjänä toimiminen sekä arkielämän taitojen opettaminen. Nämä roolit vastaavat toisiaan lähes täydellisesti. Roolikartassa elämänopettajan roolin yksi alaroleista on kauneuden arvostaja, joka ei omasta aineistostamme noussut esiin. Vanhemmuuden roolikartassa elämän opettajan rooli kuvataan tärkeäksi itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren kanssa. Tämä on varmasti yksi syy, miksi roolit täsmäivät niin hyvin toisiinsa.

Perheempää -rooli vastaa vanhemmuuden roolikartan rajojen asettajan roolia. Molemmissa vanhempi asettaa nuorelle rajoja, joita valvoo ja noudattaa itse, sekä antaa vastuuta ja on turvallinen aikuinen. Rajojen asettajan rooliin ei selvästi kuulu taloudesta huolehtiminen, joka näkyy perheempää -roolissa. Näin ollen myös huoltajan rooli on kytkettävissä perheempää rooliin. Rajojen asettajan rooliin liittyy vuorokausirytmistä huolehtiminen, jota ei ole aineistomme nuorten kohdalla enää näkyvissä. Se kuuluu ennemminkin pienen lapsen vanhemman tehtäviin. Perheempää -rooli koostuu siis rajojen asettajan roolista, mutta siihen liittyy myös huoltajan rooli.

Ystävän rooli vastaa osittain roolikartan ihmissuhdeosaajan roolia. Molemmissa vanhempi on nuoren keskustelukumppani ja kuuntelija, mutta ei tuomitse nuorta. Ystävän rooli on aineistomme perusteella vanhemman ja nuoren välistä vuorovaikutusta, eikä niinkään ihmissuhteiden ja vuorovaikutuksen opettamista, niin kuin ihmissuhdeosaajan roolissa. Ystävän rooli oli aineistostamme nousseista rooleista se, joka jäi puutteellisimmaksi vanhemmuuden roolikarttaan verraten.

Itsenäistäjän rooli vastaa myös ihmissuhdeosaajan roolia. Vanhemmuuden roolikartan mukaan ihmissuhdeosaajan rooli korostuu itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren kanssa. Itsenäistäjän rooli pitää sisällään asioita, jotka ovat nuoren itsenäistymisprosessille välttämättömiä. Koko roolin sisältö on tukea nuorta itsenäistymään, minkä nuoret toivat vahvasti esille aineistossa. Ihmissuhdeosaajan roolissa itsenäisyyden tukeminen oli vain yksi osa-alue. Koska roolikartta on luotu kaiken ikäisiä lapsia ajatellen, ei yksittäisiä asioita, kuten itsenäistymisen tukemista, ole korostettu.

8.2 Roolien eroavaisuudet

Aineiston perusteella muodostetuista rooleista puuttui roolikartan huoltajan rooli. Se sisältyi osittain välittäjän ja perheen pää rooleihin, mutta suurin osa sen alaroleista jäi tuloksistamme puuttumaan. Vanhemmuuden roolikartan mukaan huoltajan rooli korostuu pienen lapsen kanssa. Siihen liittyy muun muassa vaatettaja, virikkeiden antaja, levon turvaaja, puhtaudesta huolehtija sekä ulkoiluttaja, mitkä ovat pienelle lapselle välttämättömiä. Aineistostamme ei tullut esille, että nuoret kokisivat enää tarvitsevansa tukea näillä osa-alueilla, minkä takia huoltajuus roolina jäi aineistostamme lähes kokonaan puuttumaan.

Roolikartan ihmissuhdeosaajan alaroleista tuloksistamme jäi puuttumaan tasapuolisuuden toteuttaja, rajojen asettajan roolista fyysisen koskemattomuuden takaaja ja vuorokausirytmistä huolehtija, rakkauden antajan roolista itsensä rakastaja, hyvän huomaaja ja suojelija sekä elämän

opettajan roolista kauneuden arvostaja. Aineistomme oli pieni. Isommalla aineistolla nämä puuttuneet alaroolit olisivat voineet löytyä. Tekstien kirjoittajat ovat itsenäistymisvaiheessa olevia nuoria, joiden tarpeet eroavat nuorempien lasten tarpeista. Tämä muutti varmasti vanhempien rooleja verrattuna vanhemmuuden roolikarttaan, jossa otetaan huomioon sekä nuoruus että myös lapsuus.

Ystävän ja itsenäistäjän roolit eivät löydy suoraan vanhemmuuden roolikartasta. Pieniä osia molemmista kuuluu ihmissuhdeosaajan rooliin, mutta puuttumaan jäävät nuorelle tärkeät osa-alueet, kuten vapaa-ajan seura sekä itsenäistymisprosessin kokonaisvaltainen tukeminen. Vanhemmuuden roolikartta kuvaa vanhemman rooleja koko lapsen ikäkauden ajalta, minkä takia roolit ovat siinä laajoja, kattavia kokonaisuuksia, kun taas omassa tutkimuksessamme rooleista muodostui paljon tiiviimpiä, sisällöltään kapeampia kuvauksia.

9 POHDINTA

Aineistosta löysimme viisi selkeää vanhemmuuden roolia, jotka ovat välittäjä, esimerkinantaja, perheenpää, ystävä ja itsenäistäjä. Roolit olivat samankaltaisia kuin vanhemmuuden roolikartan roolit. Joitakin eroavaisuuksia löytyi. Aineistostamme löytyneille rooleille oli kaikille yhteistä vanhemman ja nuoren yhteinen aika. Nuoret kaipasivat selvästi arkista aikaa yhdessä vanhemman kanssa, eikä niinkään paljon puhuttua laatuaikaa.

Mikko Innanen (2001) toteaa väitöskirjassaan ”Isyys ja äitiys nuorten kertomana – lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia”, että kiireetön yhdessäolo on nuorille tärkeämpää kuin laatuaika. Nuoret kokevat parhaimpien lapsuus- ja nuoruusmuistojen liittyvän tavalliseen ja kiireettömään yhdessä oloon vanhemman kanssa. Yhdessäolo on parhaimmillaan silloin, kun vanhempi on vain läsnä, eikä mitään muuta tapahdu. Nykyään, elämyksiä ja kokemuksia korostavassa yhteiskunnassa, yhteisistä hetkistä pyritään loihtimaan laatuaikaa, jota leimaa kiire ja elämysten jahtaaminen. Tätä nuoret eivät tarvitse.

Nuoriin kohdistuu juuri nyt paljon huomiota. Nuorista ollaan monella tapaa kiinnostuneita, mutta myös huolestuneita, innostuneita ja kauhistuneita. Mielikuva siitä, millaisia nuoret ovat, ja millaisia heidän tulisi olla, rakentuu pitkälti sille, mitä heistä milloinkin puhutaan julkisuudessa. Nuoret nähdään toivona, koska heidän sukupolvensa mahdollistaa nykyisten yhteiskuntarakenteiden uudistamista. Samalla heidät nähdään voimavarana, johon aikuisten maailma pyrkii vaikuttamaan. Nyky-yhteiskunnassa, jossa uusliberalismia ja yhteisöllisyyttä korostetaan, vaaditaan nuorta ottamaan vastuu omasta kohtalostaan aivan uudella tavalla. Nuorilla ei ole enää tarkkoja sosiaalisesti jaettuja malleja, joiden varaan olisi helppo tehdä tulevaisuudensuunnitelmia. Yhteiskunnan keskusteluissa huomaa, kuinka nuoren minuuden ja elämänhallinnan kysymykset ovat nousseet aivan erityiselle korokkeelle ja jopa polttaviksi tutkimus- ja kehittämiskysymyksiksi. (Hoikkala – Sell 2007: 62, 104.)

Median merkitys nuoren elämässä on suuri. Mainonnan ja kulutuksen maailmassa keskenkasvuisuus sekä jatkuva oppiminen ja itsensä rakentaminen ohjaavat ajattelua. Vanhemmuuden merkitys ei ole enää niin voimakas kypsän ja valmiin aikuisuuden merkityksen vähennyttyä. Vanhempien kasvatuksellinen vastuu ei ole enää selvä, vaan nuoret omaksuvat sen tilalle median välittämää elämäntyyliä. Medialla on vahva paikka yhteiskunnassa, josta käsin se luo uusia malleja ja eetosta. (Hoikkala – Sell 2007: 62, 104.) Median merkityksen korostuminen ja tiedon rajaton saatavuus, esimerkiksi internetin välityksellä, on tullut esille ikävällä tavalla

viimeisten vuosien aikana. Muun muassa Jokelan ja Kauhajoen tapahtumat kertovat nuorten pahoinvoinnista, johon ei ole puututtu ajoissa. Vanhempien tukemista nuorten kasvatustehtävässä tulee tehostaa, ja muun muassa Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projekti tähtää tähän.

Vanhemmuus on koko elämän mittainen rooli. Jokainen vanhempi saa oppeja vanhemmuuteensa omilta vanhemmiltaan, lapsuudestaan ja kasvuympäristöstään. Vanhemmuus ei synny itsestään, vaan se kasvaa ja kehittyy yhdessä lapsen kanssa. Vanhemmat joutuvat pohtimaan, miten ja milloin päästävät lapsesta irti, jotta kokonaisvaltainen itsenäistyminen voi käynnistyä. Elämänkaaren vaiheiden rajat eivät ole tänä päivänä enää niin selvät, minkä takia on vaikea tietää, mitä voi sallia ja mitä vaatia eri-ikäisiltä lapsilta. Lapsen tasapainoiseen kehitykseen vaikuttavat turvalliset ihmissuhteet. Kaikkein merkityksellisintä lapsen kehityksen kannalta on kuitenkin perheenjäsenten vuorovaikutus ja vanhempien kyky vastata nuoren kehityksellisiin tarpeisiin. Mikäli vanhemman elämää kuormitetaan liikaa monilla muutostekijöillä, lapsen kehitykselle on enää vaikea löytää voimavaroja. (Lastensuojelun keskusliitto 2001: 7-9.)

Jotta lähivuosina lisääntyneitä nuorten pahoinvointia saataisiin vähennettyä, pitää satsata vanhempien tukemiseen. Yleisimmin nuoren vaikeiden tilanteiden taustalla on vanhempien päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat, joihin lisäksi liittyy hoidon laiminlyöntiä sekä perheristiriitoja. Nuorten pahoinvointi tulee ilmi kouluongelmina, rikollisena käyttäytymisenä ja päihteiden käyttönä. Myös psyykkisiä ongelmia esiintyy yhä enemmän. Lapsen ja nuoren hyvään hoitoon ja kasvatukseen kuuluu perushoivan lisäksi aktiivinen kuuleminen, johdonmukainen ja ohjaava kasvatustapa, johon kuuluu vanhemman asettamat rajat. Vanhemmuuden toteuttamiseen vaikuttavat monet tekijät, joista voi mainita työn ja toimeentulon, asumisen sekä perheen historian. Lapsella ja nuorella on kodin ja perheen lisäksi muitakin kasvuympäristöjä, kuten ystävät, viihdekulttuuri ja joukkotiedotus. Täydellistä vanhemmuutta ei ole, mutta on erilaisia hyviä tapoja toteuttaa sitä. (Lastensuojelun keskusliitto 2001: 7-9.)

Opinnäytetyömme tulosten perusteella on huomattavissa, että vanhemmuuteen ja sen tukemiseen olisi kiinnitettävä huomiota. Vanhempien omat ongelmat ja yhteiskunnan asettamat vaatimukset ajavat vanhemman tilanteeseen, jossa hän ei pysähdy pohtimaan vanhemmuuttaan. Nuoret ovat eräänlaisessa välitilassa, jossa lapsuus on jäänyt taakse ja aikuisuus on vielä edessä. Nuoret jäävät helposti oman onnensa nojaan, eikä heitä kuulla riittävästi. Opinnäytetyöllämme pyrimme tuomaan ymmärrystä vanhempien ja nuorten väliseen vuorovaikutukseen.

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen syksyllä 2007, jolloin jätimme tutkimussuunnitelmamme. Ennen suunnitelman jättöä olimme käyneet tapaamassa Vanhemmat ja itsenäistynvä nuori -projektin projektipäällikköä ja hänen kanssaan ideoineet aihettamme. Teoriaan tutustumisen aloitimme heti prosessin alkuvaiheessa. Itse tutkimuksen aloitimme vuoden 2008 alussa kohderyhmän hankinnalla. Aineiston keräämisen suoritimme kevään 2008 aikana, jolloin aloitimme myös teorian kirjoittamisen. Osallistuimme kevään 2008 aikana kahteen seminaariin. Kesän 2008 alussa aloimme analysoida aineistoamme ja syvennyimme lisää teoriaan. Tässä vaiheessa meille oli selvää, että etsimme teksteistä nuorten antamia roolityyppejä, mutta jatko selveni vasta opinnäytetyöprosessin edetessä. Nuorten kuvaamat roolityypit olivat löytyneet syyskuuhun 2008 mennessä, minkä jälkeen kasasimme niistä viisi vanhemmuuden roolia. Syksyllä ensimmäisen työskentelyseminaarin jälkeen kirjoitimme johtopäätökset ja viimeistelimme työmme.

Laadullisessa tutkimuksessa itse tutkija on tutkimuksen keskeinen tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen yksi isoimmista luotettavuuden kriteereistä on tutkija itse, ja näin ollen luotettavuuden arvioinnissa pitää ottaa huomioon koko tutkimusprosessi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu alituisesti kyseenalaistamaan tekemiään ratkaisuja ja huomioimaan analyysinsä kattavuus sekä tekemänsä työn luotettavuus. (Eskola - Suoranta 2000: 208-211.) Narratiivista aineistoamme oli antoisaa käyttää tutkimusaineistona. Tekstejä analysoidessamme jouduimme tarkkaan miettimään, mitkä tekstit oli kirjoitettu tosissaan ja mitkä pääosin vitsinä. Kun keräsimme tekstejä nuorilta, emme olleet tehneet selkeää rajaa, minkä tyyppisiä tekstejä haimme. Annoimme nuorille hyvin vapaat kädet tekstien kirjoittamiseen. Laadimme lyhyen tehtävänannon, joka oli kuitenkin erittäin laava, eikä rajannut mitään kirjoitusaiheita pois. Näin ollen varsinainen tutkimustehtävämmekin tarkentui tutkimuksen myötä.

Ennen yhteydenottoa kouluille, pohdimme tarkkaan, mistä voisimme saada luotettavaa aineistoa. Rajasimme pois ne koulut, joiden oppilaiden joukossa oli tuntemiamme nuoria. Emme halunneet eettisistä syistä kerätä tekstejä näiltä nuorilta, sillä vaikka tekstit kirjoitettiin nimettöminä, olisimme saattaneet tunnistaa kyseiset henkilöt. Meille oli alun perin selvää, että keräämme tekstit nimettöminä. Halusimme varmistaa, että nuoret kirjoittavat rohkeasti omista ajatuksistaan. Kävimme keskustelua erään tutkimukseen osallistuneen luokan opettajan kanssa, joka olisi halunnut lukea nuorten tekstejä. Perustelimme hänelle, että työn luotettavuuden kannalta olisi tärkeää, että tekstit tulisivat vain meidän ja MLL:n käyttöön.

Opinnäytetyötä tehdessämme emme kokeneet ongelmia työnjaossa. Teoriaosuuden työpanos jakautui tasapuolisesti molemmille. Teoriaosuuksia kirjoittaessamme vaihtelimme aiheitamme

säännöllisesti, jotta kaikissa teoria-aiheissa näkyisi molempien kädenjälki. Kävimme myös läpi toistemme kirjoituksia ja annoimme niistä palautetta. Aineiston hankinnan ja analyysin teimme kokonaan yhdessä. Myös tulokset, johtopäätöksen ja pohdinnan teimme pääosin yhdessä. Raportin viimeistelyvaiheessa kävimme vielä yhteisvoimin läpi koko työn ja muokkasimme tekstin ja työn eri osa-alueiden loogisuutta.

Olemme tyytyväisiä opinnäytetyömme aihevalintaan. Se on ajankohtainen ja selkeästi työelämälähtöinen. Emme olleet kumpikaan aikaisemmin opinnoissamme painottuneet nuorisoon ja heidän tutkimiseensa, minkä vuoksi tutkimuksen suorittaminen avasi kattavasti tietämystämme nuorista ja heidän maailmastaan. Työtä on ollut innostavaa ja mielenkiintoista tehdä. Toivomme sen kiinnostavan monia sekä herättävän keskustelua. Mannerheimin lastensuojeluliitto hyödyntää opinnäytetyömme teoriaan pohjautuvia johtopäätöksiä sekä tuloksien tuomaa tietoa nuorten ajatuksista luodessaan uutta tukimateriaalia nettisivuilleen sekä kehitellessään uusia nuorten ja vanhempien tukemiseen liittyviä projekteja.

Aineistomme oli monipuolinen ja siitä olisi saanut hyvää materiaalia myös muihin tutkimuksiin. Vanhemmuuden roolien tutkiminen oli vain yksi tapa hyödyntää aineistoa. Sitä olisi voinut käyttää esimerkiksi tutkittaessa nuorten pahoinvointia. Nuoret kirjoittavat nimettöminä hyvin avoimesti, joten vastaavaa menetelmää kannattaisi käyttää tehdessä tutkimuksia liittyen nuoriin. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla selvitys siitä, millaista tukea nuorten vanhemmat nykypäivänä tarvitsevat ja toivovat saavansa. Mannerheimin lastensuojeluliitto tekee arvokasta työtä muun muassa nuorten ja heidän vanhempiensa hyväksi. Jatkotutkimuksia ajatellen MLL on erinomainen yhteistyötaho.

LÄHTEET

- Aaltonen, Marjo – Ojanen, Tuija – Vihunen, Riitta – Vilén, Marika 1999: Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Allardt, Erik 1983: Sosiologia 1. Juva: WSOY.
- Broberg, Anders – Almqvist, Kjerstin – Tjust, Tomas 2005: Kliininen lapsipsykologia. Bergroth, Riitta (suom.) Helsinki: Edita.
- Cacciatore, Raisa - Korteniemi-Poikela, Erja 2007: Miehestä isäksi. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.helistin.fi/?page=3501297&id=0235508#Isyys>> Luettu 24.9.2008.
- Dunderfelt, Tony 1997: Elämänkaati psykologia. Porvoo: WSOY.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2000: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hellsten, Tommy 2001: Vanhemmuus. Vastuullista vallankäyttöä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Helminen, Marja-Liisa – Iso-Heiniemi, Mari 1999: Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.
- Hoikkala, Tommi – Sell, Anna (toim.) 2007: Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusseuran julkaisu. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hämäläinen, Juha 1999: Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Avoin yliopisto.
- Innanen, Mikko 2001: Kiireetön yhdessä oleminen nuorille laatuaikaa tärkeämpää. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. Päivitetty 18.9.2007. <<http://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2001/03/tiedote-2007-09-18-15-02-57-635627/>> Luettu 28.10.2008.
- Jarasto, Pirkko – Sinervo, Nina 1997: Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Lahikainen, Anja Riitta – Punamäki, Reija-Leena – Tamminen, Tuula (toim.) 2008: Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY
- Lastensuojelun keskusliitto 2004: Lapsen hyvä elämä 2015 -toimintalinjaus. Verkkodokumentti. Päivitetty 30.11.2004. <http://www.lastensuojelunkeskusliitto.fi/tiedostot/folder_3/kgS2xmQ5.pdf> Luettu 10.10.2008
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008a: Liitto. Verkkodokumentti. < <http://www.mll.fi/liitto/>> Luettu 21.04.2008
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008b: Tukea ja apua. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/tukea_ja_apua/> Luettu 26.8.2008.

- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008c: Projektit. Verkkodokumentti.
<<http://www.mll.fi/projektit/>> Luettu 26.8.2008.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008d: Toiminta. Verkkodokumentti.
<<http://www.mll.fi/toiminta/>> Luettu 26.8.2008.
- Menetelmäopetuksen tietovaranto 2008. KvaliMOTV. Verkkodokumentti. Päivitetty 3.3.2008.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html> Luettu 23.9.2008.
- Oulun yliopisto 2002: Narratiivinen lähestymistapa. Verkkodokumentti.
<<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268903/html/x241.html>> Luettu 10.10.2008
- Pajamäki-Alasara, Tatjana 2007: Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori –projekti. Ensimmäinen testiraportti. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Helsinki: Tyylipaino.
- Rautiainen, Mari (toim.) 2001: Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Käyttäjän opas 2. Suomen Kuntaliitt. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Saaristo, Kimmo – Jokinen, Kimmo 2004: Sosiologia. Juva: WSOY.
- Saksala, Elina (toim.) 1998: Muutoksen sosiologia. Jyväskylä: WSOY.
- Sankari, Anne – Jyrkämä, Jyrki (toim.) 2005: Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino.
- Sulkunen, Pekka 1994: Sosiologian avaimet. Näkökulmia yhteiskuntaan. Porvoo: WSOY.
- Takala, Pentti (toim.) 2005: Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Edita Prima Oy.
- Tamminen, Tuula 2001: Isyys inhimillisenä perusoikeutena. Teoksessa Löytöretki isyyteen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Löytöretki Vanhemmuuteen –projekti. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Uusitalo, Tuula 2006: Miten päästä yli mahdottoman? – Narratiivinen tutkimus itsemurhamenetyksistä. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

HYVÄ REHTORI

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on ottanut haasteekseen tarjota uusia tapoja kohdata ja tuoda yhteen vanhemmat ja nuoret.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto toteuttaa vuosina 2007–2009 projektin Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori, jonka rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. Projektin kohderyhmänä ovat perheet, joissa on 13–18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Projektin tarkoituksena on luoda vanhempien ja nuorten vuorovaikutusta edistävää materiaalia, joka sijoitetaan liiton Tukea vanhemmille -nettisivustoille (www.mll.fi) sekä Nuortennettiin. (www.mll.fi/nuortennetti).

Opiskelemme Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa sosiaalialan koulutusohjelmassa ja aloittelemme opinnäytetyötämme Mannerheimin Lastensuojeluliitolle. Tarkoituksena on tehdä oma osa-projekti Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori projektin sisällä. Ideana on kerätä yhdeksäsluokkalaisilta nuorilta tekstejä, joissa he kertovat ajatuksiaan vanhemmista tai vanhemmuudesta. Analysoimme tekstejä opinnäytetyössämme ja osia niistä voidaan mahdollisesti käyttää nimettöminä nettisivustoilla.

Tarvitsemme projektiamme varten kaksi yhteistyökoulua, joista molemmista keräämme materiaalia. Olemme kiinnostuneita yhteistyöstä koulunne kanssa. Tekstien kerääminen on tarkoitus aloittaa heti alkuvuodesta. Ehdotus olisi, että tekstit kirjoitettaisiin esimerkiksi äidinkielen tai opinto-ohjauksen tunnilla. Aikaa kirjoittaminen vie noin tunnin, jonka lisäksi kävisimme ennalta alustamassa tehtävän kertomalla nuorille projektista. Projektiin osallistuminen on tietenkin vapaaehtoista ja tarvitsemme oppilailta kirjallisen suostumuksen. Oppilaille taataan täysi anonymiteetti ja he saavat kirjoittamisesta pienen palkinnon.

Ystävällisin terveisin

Hanna Airikka, hanna.airikka@edu.stadia.fi

Josefina Borchers, josefina.borchers@edu.stadia.fi

Lisätietoja Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projektista:
MLL, suunnittelija Tatjana Pajamäki-Alasara
tatjana.pajamaki-alasara@mll.fi

HYVÄT VANHEMMAT

Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projekti

Mannerheimin lastensuojeluliitto toteuttaa vuosina 2007-2009 projektia Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori, joka on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama. Projektin kohderyhmänä ovat perheet, joissa on 13-18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Projektin tarkoituksena on luoda vanhempien ja nuorten vuorovaikutusta edistävää materiaalia, joka sijoitetaan Tukea vanhemmille -nettisivulle sekä Nuortennettiin.

Viestejä vanhemmille -opinnäytetyö

Opiskelemme Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa, sosiaalialan koulutusohjelmassa ja aloitteleme opinnäytetyötämme Mannerheimin lastensuojeluliitolle.

Tarkoituksena on tehdä oma pieni projekti Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projektin sisällä. Ideana on kerätä yhdeksäs luokkalaisilta nuorilta tekstejä, joissa he kertovat ajatuksiaan vanhemmista. Osia teksteistä tullaan käyttämään nettisivustoilla sekä analysoimme niitä opinnäytetyössämme.

Toteutamme projektiamme yhteistyössä tyttäremme/poikamme luokan kanssa. Projektiin osallistuminen on tietenkin vapaaehtoista ja tarvitsemme oppilailta kirjallisen suostumuksen. Oppilaille taataan täysi anonymiteetti, tekstit kirjoitetaan nimettömänä. Kirjoittamisesta saa pienen palkinnon.

Ystävällisin terveisin,

Hanna Airikka, hanna.airikka@edu.stadia.fi

Josefina Borchers, josefina.borchers@edu.stadia.fi

sekä

Tatjana Pajamäki-Alasara

Suunnittelija, Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projekti

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Toinen Linja 17, PL 141

00531 Helsinki

Puh: 075 32 45 616

tatjana.pajamaki-alasara@mll.fi

www.mll.fi, www.mll.fi/nuortennetti

Osallistun Hanna Airikan ja Josefina Borchersin opinnäytetyöhön Viestejä vanhemmille. Annan luvan käyttää kirjoittamaani tekstiä nimettömänä Mannerheimin lastensuojeluliiton nettisivuilla sekä Airikan ja Borchersin opinnäytetyössä.

Päivämäärä

Allekirjoitus

Osallistun Hanna Airikan ja Josefina Borchersin opinnäytetyöhön Viestejä vanhemmille. Annan luvan käyttää kirjoittamaani tekstiä nimettömänä Mannerheimin lastensuojeluliiton nettisivuilla sekä Airikan ja Borchersin opinnäytetyössä.

Päivämäärä

Allekirjoitus

VIESTEJÄ VANHEMMILLE

Mitä olet aina halunnut sanoa vanhemmalle? Kirjoita kirje tai jokin muu teksti, joka on osoitettu vanhemmalle tai muulle tärkeälle aikuiselle. Voit käyttää seuraavia aloituksia kirjoittamisen alkuun pääsemiseksi. Se ei kuitenkaan ole välttämätöntä.

Äiti tai/ja isä:

- voisitko joskus...
- haluaisin, että...
- toivoisin, että voisimme...
- tahdon, että lopetat...
- haluaisin sinun tietävän, että...
- äidille haluan sanoa että...
- isän toivon tietävän että...

Teksti voi myös sisältää seuraavia aiheita:

- Mikä suhteessanne on hyvää ja mitä ehkä haluaisit muuttaa?
- Mitä teette yhdessä tai mitä kenties haluaisit tehdä yhdessä?
- Mistä tulee eniten riitaa?
- Millaisista asioista puhutte yhdessä ja millaisista ette? (En halua, että kyselet minulta...Mikset koskaan kysy...Haluan sinun tietävän...)
- Saatko tarpeeksi tukea vanhemmiltasi? Millaisissa asioissa koet saavasi riittävästi tukea ja millaisissa asioissa et?

Kysymysten tarkoituksena on vain herättää ajatuksia. Aikaa sinulla on noin 45 minuuttia. Kirjoita selkeällä käsialalla konseptiin. Tekstit kirjoitetaan nimettömänä, mutta pyytäisimme sinua kirjoittamaan konseptin oikeaan yläkulmaan sukupuolesi (tyttö/poika) ja ikäsi!

Kiitos osallistumisestasi!

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA®

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta

